

ВІСНИК ПРОФОСВІТИ

Видається з 1992 року,
як зареєстроване видання – з січня 1994

Травень 2023 року
Виходить 2 рази на місяць

Орган Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області

31 травня 2023 року

ВІТАЄМО

колективи ЗП(ПТ)О Харківської області, які взяли участь у
XIV Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти - 2023»!

*Висловлюємо вам подяку за вашу щоденну працю, за педагогічну майстерність,
творче і прогресивне бачення сучасної професійно-технічної освіти та за вашу
компетентність.*

*Зичимо вам підкорення нових
горизонтів, кар'єрного зростання,
блискучих ідей і їх успішного
втілення, щоденного розкриття
потенціалу, збереження
і примноження
накопиченого унікального
досвіду, оптимізму,
талановитих і відданих
учнів, процвітання та
благополуччя.*

МИРУ ТА ПЕРЕМОГИ НАМ УСІМ!

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- **ГОРДІСТЬ П(ПТ)О ХАРКІВЩИНИ!**
- **ПРИКЛАДИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА «ОХОРОНА ПРАЦІ»**
- **ВИКОРИСТАННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**
- **СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОЦІ**
- **ТИЖДЕНЬ ХІМІЇ В ЗМІВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЕНЕРГЕТИЧНОМУ ЛІЦЕЇ**
- **ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ**
- **ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ, ЇХ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ**
- **СПОРТ НА БЛАГО РОЗВИТКУ ТА МИРУ**

Гордість П(ПТ)О Харківщини!

17-19 травня 2023 року відбулася XIV Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти» в онлайн-режимі.

Привітання учасникам, організаторам і гостям надіслали президент Національної академії педагогічних наук України **Кремень Василь Григорович**, директор Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» **Баженков Євген Володимирович**.

Організувала й провела виставки Компанія «Виставковий Світ» за інформаційної та методично-організаційної підтримки Національної академії педагогічних наук України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти» за своїм фаховим рівнем, змістовністю програми з найбільш актуальних питань модернізації сфери освіти, представленим колом професійних освітніх і наукових досягнень, чисельністю учасників усіх ланок системи освіти є найбільш рейтинговою та широкомасштабною в Україні.

Виставка вже вдруге пройшла в умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Тисячі освітян і науковців стали на захист рідної землі на фронті та в тилу, знайшли можливість працювати в різних форматах, адже освіта нації – це запорука майбутнього України.

Виставка об'єднала професіоналів сфери освіти та науки й презентувала найкращі досягнення, можливості збереження психічного здоров'я та запобігання травматизації психіки дітей, учнів, студентів і дорослих; обговорювалися основні елементи розвитку й оновлення національної системи освіти в умовах воєнного стану, сучасні підходи в становленні громадянина, якому притаманні патріотизм, воля, великі демократичні цінності, розбудова цифрових технологій задля забезпечення ефективності освітнього процесу.

Виставка представила 388 учасників із Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської,

Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської областей, м. Києва, а також Польщі, Литви, Румунії, Угорщини, Естонії.

Серед учасників: заклади вищої, фахової передвищої та післядипломної освіти, наукові установи, навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійної (професійно-технічної) освіти, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти, органи управління освітою (обласні, міські, районні, об'єднаних територіальних громад), центри професійного розвитку педагогічних працівників, виробники й постачальники засобів навчання.

Для учасників виставки напередодні були оголошені виставкові конкурси. У межах виставки «Сучасні заклади освіти» для учасників були проведені рейтинговий виставковий конкурс і конкурс із 11-ти тематичних номінацій. Лідери рейтингового виставкового конкурсу нагороджені Гран-Прі «Вища освіта України», «Післядипломна освіта України», «Професійна (професійно-технічна) освіта України», «Міжнародна діяльність», «Інноваційна й наукова діяльність», переможці конкурсу з тематичних номінацій нагороджені золотими, срібними й бронзовими медалями, сертифікатами авторів конкурсних робіт.

На конкурси було подано 384 роботи. Експертну оцінку якості робіт

проводили науковці й фахівці наукових установ Національної академії педагогічних наук України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Від системи професійної (професійно-технічної) освіти Харківщини у конкурсі з тематичних номінацій у межах XIV Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2023» взяли участь та стали переможцями такі заклади освіти:

1. Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області.
2. ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту».
3. ДНЗ «Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування».
4. ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг».
5. ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області».
6. ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти».

Ми вітаємо наших переможців і пишаємося ними, оскільки всі вони отримали за конкурсні роботи ЗОЛОТІ МЕДАЛІ. Бажасмо всім вам нових творчих ідей, цікавих рішень та впевненості у досягненні мети!

Коротко представимо учасників виставки від професійної освіти Харківської області.

1. ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг».

Номінація: «Траскторія розвитку фахової компетентності педагога як змістовний інструмент безперервного навчання впродовж життя».

Автор конкурсної роботи: **Вікторія ПРОГ**, викладач ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг».

Тема роботи: «**ФОРМУВАННЯ HARD SKILLS ТА SOFT SKILLS ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РІЗНИХ ФОРМАХ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**».

У роботі представлений аналіз теорії поколінь, який пов'язаний зі змінами вподобань та діджиталізацію здобувачів освіти.

Розглядається принцип компетентнісного підходу для формування навичок, необхідних кваліфікованому робітнику в майбутньому, оскільки компетентність особистості кожної людини формується під впливом різних факторів: сім'ї, соціуму, повсякденної обстановки та роботи. Ще одним значним фактором відмінності в сучасному світі серед людей є розвиток науки, техніки та способів передачі інформації. Крок за кроком стирається різниця між матеріальним та віртуальним світом. Тому постійні зміни у життєдіяльності соціуму неминучі.

Якщо говорити про навички, які потрібні для успішного працевлаштування, то варто розібратися в поняттях Soft і Hard skills, що дослівно перекладається з англійської як «м'які» та «тверді» навички. Це сучасні поняття, що розділяють конкретні професійні і соціально-комунікативні навички. Отже, розвиток Hard skills допомагає освоїти конкретну професію, а розвиток Soft skills – стати гнучким, добре соціалізованим і дипломатичним фахівцем, що створює всі умови для управ-

ління великою кількістю людей та проектами.

Також у конкурсній роботі запропоновано використання ігрових технологій для навчання. Педагогічна діяльність видатних учених дає нам найцікавіші рішення з безпосереднього впливу особистості педагога на особистість здобувача освіти. Беручи до уваги формування нового покоління, можна стверджувати, що класичні методи не отримують відлуння, тому потрібно внести зміни в концепцію освітнього процесу та поглянути на оновлені методики викладання.

У вирішенні завдань великі можливості містять імітаційно-ігрові методи навчальної роботи. Імітація і гра виступають навчальною моделлю професійної діяльності здобувача освіти, спрямованої на формування Hard skills та Soft skills при різних формах навчання здобувачів освіти.

2. ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області».

Номінація: «Трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану та перспективні напрями її оновлення для розбудови повоєнної економіки».

Автори конкурсної роботи: **Ніна ТКАЧЕНКО**, директор, **Наталія ЯЛОВЕНКО**, заступник директора з навчально-виховної роботи, та **Олена ГРЕЧАНА**, викладач ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області».

Тема роботи: «**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙ**».

У роботі зазначено, що одним зі шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його з сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм на набуття ключових та базових компетентностей як основи професійної компетентності, на ство-

рення ефективних механізмів їх запровадження. Суспільна потреба спонукає сучасні заклади професійної освіти, їх викладачів та майстрів виробничого навчання до пошуку нових педагогічних і виробничих ідей та технологій, до вибору змісту, форм, методів, засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних технологій, до поширення й запровадження передового педагогічного досвіду.

Широке впровадження новітніх технологій у галузях виробництва, докорінна перебудова нашого суспільства на основі принципово нових економічних, соціальних і політичних факторів висуває підвищені вимоги до якості професійної підготовки, професійної мобільності та професійної компетентності випускників закладів професійної освіти.

Авторський колектив презентував у конкурсній роботі проєкт щодо формування професійних компетентностей здобувачів освіти в умовах сучасних викликів та трансформацій, його основні завдання, етапи реалізації та очікувані результати. Даний проєкт покликаний показати особливості формування професійних компетентностей здобувачів освіти в умовах сучасних викликів та трансформацій, дозволяє підвищити зацікавленість молоді до професійної підготовки.

3. ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти».

Номінація: «Трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану та перспективні напрями її оновлення для розбудови повосенної економіки».

Автор конкурсної роботи: **Ірина БАЛАБАН**, майстер виробничого навчання ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти».

Тема роботи: «ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЇЇ ОНОВЛЕННЯ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ПОВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ».

Автор роботи вважає, що для повної трансформації необхідно вирішити нагальні проблеми. Одна із головних проблем і наймасштабніших – це втрата матеріально-технічної бази та відсутність викладачів. Після вторгнення рф Україна понесла дуже багато втрат. Було зруйновано і продовжується руйнування ЗП(ПТ)О, шкіл, дитячих садочків тощо. Один натиск кнопки призводить до повного знищення закладу освіти, або до жакливого його руйнування. І таких закладів по всій території України багато, більшість з них мають різні ступені пошкодження. Частина закладів пограбували окупанти, вивезли коштовні речі, знищили документи, бібліотеки та інше. А якщо розпочати підрахунок всіх тих закладів, підприємств, які надавали майданчики для практичної частини навчання? Ці підприємства також у великих кількостях було знищено, багато хто з підприємців був вимушений зупинити свою діяльність, а, можливо, і переїхати в іншу область чи виїхати зовсім з країни. Серед вимушених мігрантів, звичайно, є і викладачі, і майстри виробничого навчання, і здобувачі освіти, і потенційні абітурієнти ЗП(ПТ)О.

Для розв'язання цих проблем, потрібно забезпечити до-

статне фінансування, щоб оновити та модернізувати матеріально-технічну базу закладу освіти, оскільки лабораторії та виробничі майстерні, де здобувачі освіти можуть удосконалювати свої практичні навички, зазнали великих руйнувань. Тому вкрай важливо переглянути фінансування державної субвенції на ЗП(ПТ)О.

Маємо ще одне рішення. Стратегічним завданням є розвиток дуальної освіти і залучення в цю систему якомога більшої кількості працюючих підприємств, особливо на деокупованих територіях, або там, де війна не внесла свої корективи. Навчання за дуальною формою надасть здобувачам не лише освіту, а й можливість більше часу проводити на теоретичних заняттях. І більшу її частину закріпити на практиці на реальному підприємстві, щоб вносити краплинку себе в розвиток нашої держави. Цей внесок здобувачі освіти будуть робити з великим задоволенням, бо наші вихованці, як і ми всі, прагнуть перемоги.

Як тільки ми здобудемо перемогу – в Україні буде підвищений попит на робітничі професії, які будуть невід'ємною частиною в розбудові та відновленні країни. Зокрема, це стосується працівників будівельної галузі, легкої та харчової промисловості, машинобудування. Економіка нашої незламної держави ще швидше буде відбудована. Задоволення цих потреб заохочуватиме розвиток української економіки, умовно, одне робоче місце в будівництві створює від п'яти до семи робочих місць у суміжних галузях.

Важливим також є питання збереження та відновлення зв'язків з громадськими організаціями та фондами, які опікуються проблемами закладів освіти, надають допомогу в покращенні матеріально-технічного стану та сприяють додатковому навчанню здобувачів освіти. Співпраця з різними соціальними організаціями та участь у проєктах, міжнародних зокрема – це є запорукою швидкої допомоги закладу освіти у його розбудові як в матеріальному, так і широкому розумінні.

Отже, війна завжди є рубіконом, який докорінно змінює долі людей та сценарії подальшого розвитку країни. Беручи до уваги, що трансформація - це комплекс змін, які мають різний характер походження та сфокусовані на трансформацію змісту професійної освіти, робимо висновок, що сукупність цих дій призначена вдосконалити та оновити професійно-технічну освіту в умовах воєнного стану. Є перспективні напрями її оновлення для розбудови повосенної економіки. Розвинути та вдосконалити систему професійної освіти задля забезпечення потреб країни в кваліфікованих кадрах, залучення молоді на навчання з перспективних робітничих професій – ось що потребує наша держава.

Від автора: «Я, Балабан Ірина Павлівна, майстер виробничого навчання ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти». На даний час навчаю учнів за професіями: «Кухар», «Кондитер». Ці дві професії я щільно пов'язала у своєму житті, в майбутньому і надалі планую працювати майстром виробничого навчання.

У цьому році я взяла участь у XIV Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2023» і представила власну роботу за темою: «Трансформація

професійної освіти в умовах воєнного стану та перспективні напрями її оновлення для розбудови повоєнної економіки». У цій роботі я опасала своє бачення нашої освіти під час і після завершення війни. Дуже хочеться, щоб головним планом країни було систематизовано відповідати на всі вимоги професійно-технічної освіти: підіймати престижність освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання, удосконалювати мережу закладів освіти та заохочувати до участі у цьому роботодавців.

Свою роботу я присвятила рідному батькові, якого вже нема серед живих. Він пропрацював у професійно-технічній освіті багато років і можливо продовжував би й надалі працювати майстром виробничого навчання з професії «Водій автотранспортних засобів категорії «В», «С». Але доля внесла свої корективи, і саме війна забрала його життя.

10 серпня 2022 року після масових мінометних обстрілів російською федерацією мого татка було вбито на власному подвір'ї, в нашому чудовому селищі Старий Салтів. Разом з татком загинув і наш сусід Михайло. Частково зруйновано будинок, у якому я народилася, зростала, де народились і зростають мої діти.

А зараз все в моєму житті змінилося, всі мої звички, моє місце проживання, місце роботи і багато чого іншого. Відбулася повна трансформація мого життя. Але найстрашніше те, що я не зможу більше обійняти свого татка, ситати якоїсь поради, він не приголубить моїх діток, не посадить їх біля себе, щоб розповісти цікаву для них історію.

І з цим болем я продовжую жити, працювати в освіті, навчати дітей. Кожного дня я прокидаюся і лягаю спати з однією думкою, як жити далі, як жити моїм рідним дітям і тим дітям, яких я навчаю...».

4. ДНЗ «Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування».

Номинація: «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес: сучасні рішення та перспективи розвитку».

Автори конкурсної роботи: **Тетяна ЛУШКА**, методист, **Наталія ОСТРОВЕРХА**, **Наталія КОФАНОВА**, викладачі ДНЗ «Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування».

Тема роботи: «УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: СУЧАСНІ РІШЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ».

Дана робота розкриває можливості упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Для досягнення мети були поставлені наступні завдання: визначити елементи використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі та охарактеризувати використання інтернет-сервісів для підготовки до уроків.

Наукова новизна роботи – це спроба показати, що упровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій сприяє становленню нової системи освіти, індиві-

дуалізації навчальних програм, дає можливість використовувати доступ до освітніх ресурсів, підвищує комунікабельність викладачів та учнів, а це, в свою чергу, сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців у майбутньому.

Автори продемонстрували використання платформи Moodle для проведення уроків дистанційного навчання, інтернет-сервісу LearningApps.org для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметів, Canva для створення презентацій та інших навчальних матеріалів, Google Форм для діагностики та моніторингу, анкетування та тестування, а також використання на уроках веб-квестів. Вони вважають, одним з основних завдань закладу освіти є перехід від забезпечення комп'ютерної грамотності учнів до застосування інформаційних технологій в професійній діяльності, бо інтернет-сервіси на сьогодні стають незамінними помічниками викладача, майстра виробничого навчання та учня.

Комп'ютерна підтримка уроків має позитивні наслідки, тому що реалізується особистісно-зорієнтований підхід до навчання; формуються уміння учнів самостійно здобувати знання, обирати необхідний матеріал, аналізувати, порівнювати, обирати головне; розвиваються навички комп'ютерної грамотності. Ця технологія розвиває не тільки учнів, а й педагога, робить його роботу приємною, успішною, результативною, полегшує працю, забезпечує професійне зростання.

5. ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту».

Номинація: «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес: сучасні рішення та перспективи розвитку».

Автор конкурсної роботи: **Наталія ЯЦИНІНА**, викладач ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту».

Тема роботи: «УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: СУЧАСНІ РІШЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ».

Як зазначає автор, мета роботи – висвітлення сучасних рішень та перспектив упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчання математики в ЗП(ПТ)О та розкрити практичний досвід підвищення пізнавального інтересу учнів до вивчення математики засобами інформаційних технологій.

Викладання математики пов'язане з використанням великого об'єму різнопланової інформації, що зумовлює широкий спектр ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки дає змогу ефективно опрацювати цю інформацію і подавати її у вигляді таблиць, схем, діаграм, визначити залежність між різними об'єктами і явищами. Форм подачі матеріалу, які використовує викладач математики у своїй роботі з використанням інформаційних технологій багато: це інтерактивні презентації, електронні підручники (посібники), віртуальні практичні роботи, імітаційні моделі, математичні додатки, віртуальні дошки, тести, вікторини тощо. Це вимагає від педагога постійного самодосконалення та озброєння новим інструментарієм.

У роботі зосереджено увагу на характеристиці онлайн-сервісів, які використовувалися під час розробки та реалізації мініпроєкту з математики «Практичний сенс математичної статистики в нашому житті: графічне представлення інформації про вибірку засобами інформаційно-комунікаційних технологій», а саме: безкоштовного онлайн-сервісу «Quizizz» (<https://quizizz.com>), інтерактивної віртуальної дошки «Padlet» (<https://uk.padlet.com>), безкоштовного ресурсу для створення та використання вже готових інтерактивних симуляцій під час вивчення математики та природничих наук «PhET» (<https://phet.colorado.edu/uk>), онлайн-генератора випадкових чисел, Google документів, Google таблиць тощо.

Мініпроєкт реалізований з використанням елементів інформаційно-комунікаційних технологій для вивчення теми «Елементи комбінаторики, теорії ймовірності і математичної статистики». Він має пізнавально-дослідницький характер. Учні ознайомилися з вибірковими характеристиками та графічним представленням інформації про вибірку, застосуванням отриманих знань для вирішення життєвих задач.

6. Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області.

Номінація: «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес: сучасні рішення та перспективи розвитку».

Автори конкурсної роботи: **Владена ДРОБНА, Ольга ГОРЄНKOVA, Олена ЯКОВЕНКО**, методисти НМЦ ПТО у Харківській області.

Тема роботи: «**СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО ВІДЕОКОНТЕНТУ ТА ПРОСУВАННЯ ЙОГО НА YOUTUBE КАНАЛІ – ОДИН ІЗ НАЙЕФЕКТИВНІШИХ КРОКІВ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**».

Авторський колектив відмітив, що сучасний педагог постійно перебуває у пошуку таких технологій, які могли б забезпечити можливість учневі опрацювати інформацію як у синхронному, так і в асинхронному режимі. У цьому випадку доцільно звернути увагу на використання систем створення та використання візуального контенту, що забезпечать для педагога можливість оптимальної подачі матеріалу залежно від специфіки навчального предмета, а для учнів – можливість опрацювання матеріалу у зручний час та у найбільш зручному для розуміння форматі.

У зв'язку з цим, у роботі розглянуто основні переваги використання навчальних відео для організації освітнього процесу, надано посилання на готовий відеоконтент, який створений згідно з навчальними програмами і структурований на YouTube каналах для підтримки дистанційного навчання, а також запропоновано педагогам створювати власний навчальний відеоконтент.

Оскільки створити власний відеоконтент нелегко, автори визначили вміння, які повинні мати для цього педагоги, методисти НМЦ ПТО у Харківській області провели 2 майстер-класи за темами: «Як ефективно використовувати інструменти Google for Education за допомогою Chromebook», «Робота з сервісами EDPuzzle та InShot зі створення навчального

відеоконтенту», де педагоги мали можливість ознайомитися з алгоритмами створення навчального відео, дізнались, як легко робити скрінкасти за допомогою Chromebook, набули навичок відеомонтажу цифровими засобами, призначеними як для роботи на ПК, так і у смартфонах.

Також було зазначено, що найбільш зручними і простими у використанні є онлайн-редактори, які дають можливість запису відео одним уривком: Screenity (розширення для браузера Google Chrome, яке можна встановити з Chrome Web Store), Screencast-O-Matic (онлайн сервіс для запису відео з екрану, з яким користувачі працюють безпосередньо у браузері), більш функціональними є програми Screencastify, Icescream Screen Recorder, Camtasia Studio 9 (спеціалізоване професійне програмне забезпечення для створення навчальних відео, яке містить вбудований багатофункціональний відеоредактор), OBS-студію (дозволяє створити більш якісний, професійний контент з використанням великої кількості сцен).

Але основним акцентом конкурсної роботи був вибір платформи для розміщення та впорядкування педагогом власних створених відеоматеріалів.

Одним із ефективних інструментів для забезпечення освітніх цілей роботи з відеоконтентом є YouTube – відеохостинг, який сприяє комунікації, дозволяє здійснювати активний пошук матеріалу, створювати списки відтворення та упорядковувати власні відеоматеріали, проявляти креативність у налаштуванні власного каналу, спонукає до розвитку навичок аналізу, оскільки вміння опрацювати дані та виокремлювати з них найважливіші допомагає подолати інформаційну переваженість сучасного світу.

Завдяки постійному зростанню популярності та універсальності відеоформату YouTube є однією з найефективніших платформ для залучення великої аудиторії. Це доведено завдяки проведеному НМЦ ПТО у Харківській області обласного веб-фестивалю освітнього відеоконтенту «Road Skills», основна мета якого побачити готовність педагогів до такої творчої роботи, їх рівень знань щодо правил зйомки контенту, володіння цифровими інструментами для обробки та редагування відео. Захід був спрямований на активізацію творчого потенціалу педагогічних працівників ЗП(ПТ)О області, підвищення престижності робітничих професій та якості професійно-практичної підготовки здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання, а також розповсюдження досвіду роботи педагогів Харківщини.

У роботі презентовані результати даного заходу та перспективи: продовжувати наповнювати YouTube простір якісним, корисним і професійним контентом: навчальним, профорієнтаційним і просто, надихаючим. Для цього педагогічним працівникам ЗП(ПТ)О Харківщини надано рекомендації та поради як створити цікавий і якісний відеоконтент.

Отже, питання створення, упорядкування та використання власного відеоконтенту педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О є актуальним і потребує подальшого дослідження та методичного супроводу. Окрім того, ефективність використання саме відеоконтенту для дистанційного та змішаного навчання зумовлює постійний розвиток технологій у цій сфері, тому завжди є потреба в ознайомленні здобувачів освіти з новими можливостями та у формуванні практичних навичок їх використання.

Підготувала статтю за матеріалами учасників виставки
Ольга ГОРЄНKOVA,
методист НМЦ ПТО у Харківській області

ПРИКЛАДИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА «ОХОРОНА ПРАЦІ»

Дистанційна та змішана форми навчання, якщо не брати до уваги трагічні обставини їх впровадження, відкривають перед викладачем величезні можливості використання нових засобів навчання.

У ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області» (далі – Центр) уроки професійно-теоретичної та практичної підготовки в умовах воєнного стану проходять із застосуванням технологій дистанційного навчання в змішаному або онлайн-форматі з використанням сайту Центру. Змішане навчання, як поєднання онлайн та офлайн, на жаль, обмежене щоденними повітряними тривогами, але іноді з'являється можливість для живого спілкування з учнями. Це відбувається у формі індивідуальних консультацій, так званих індивідуальних ротацій (модель навчання, за якою кожен учень має індивідуальний графік) або під час уроків виробничого навчання, які проводяться в приміщенні закладу П(П)О.

Матеріал статті інформує про сучасні засоби навчання при викладанні предмета «Охорона праці» з власного досвіду роботи.

По-перше, необхідно зазначити про можливості програми Zoom. Крім голосового спілкування, Zoom надає викладачу безліч інструментів для взаємодії з учнями: демонстрація презентації, відвідування сайтів, показ відео. Програма надає функцію дошки і робить процес навчання максимально наближеним до звичайного (офлайн) формату. Щоб розіслати здобувачам освіти матеріал уроку, викладач використовує запис як для повторного перегляду і закріплення матеріалу, так і для тих учнів, які не змогли бути на уроці в реальному часі.

Одне з найважливіших, на мій погляд, та найважче питання – мотивація здобувачів професійної освіти в умовах дистанційного навчання. Велику час-

тину часу «онлайн-учень» перебуває у самостійному освоєнні навчального матеріалу. Для цього необхідні наступні якості: концентрація уваги, наполегливість, бажання вчитися.

Зазвичай, учні ЗП(П)О більше «практики», ніж «теоретики», тобто застосування знань у майбутній професії завжди цікавить їх більше, чим теоретичне підґрунтя, тому, на етапі мотивації доцільно вказувати чіткі цілі навчання і наголошувати на значущості придбаних знань. Крім звичайних мотиваційних промов, корисно, наприклад, використовувати мотиваційні відеоролики, які транслюють реальні виробничі ситуації (див. рис.1).

Головні вимоги: яскраво виражені порушення безпеки праці та показ наслідків таких порушень для встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Обговорення і висновки аналізу ситуацій занотовуються здобувачами освіти на дошці Zoom з допомогою викладача.

Для викладання нового матеріалу на уроці використовуються презентаційні матеріали та відеофрагменти; саме вони візуалізують та роблять розповідь ви-

кладача більш емоційно забарвленою.

Для структуризації при вивченні великого об'єму інформації доцільно скласти карту пам'яті на дошці Zoom. Карта пам'яті або ментальна карта – це діаграма, в якій використовуються ключові слова, малюнки, символи, короткі фрази. Наприклад, вивчаючи тему: «Пожежна сигналізація», доречним є застосування здобувачами професійної освіти карти пам'яті (рис. 2 на стор.8), оскільки візуально побачена і систематизована інформація сприяє кращому засвоєнню нового матеріалу.

Цікавою формою онлайн-навчання є модель «Перевернутий клас», за якої педагог пропонує матеріал учням для самостійного вивчення вдома, а в онлайн-режимі – для закріплення вивченого. Новий матеріал може пропонуватись здобувачам освіти у різних форматах, при застосуванні дидактичних засобів навчання: відеолекції, презентації, підручника, опорних конспектів.

Із плюсів методу можна відмітити можливість опрацьовувати матеріал у зручний для учнів час (можна поставити відеолекцію на паузу або пере-

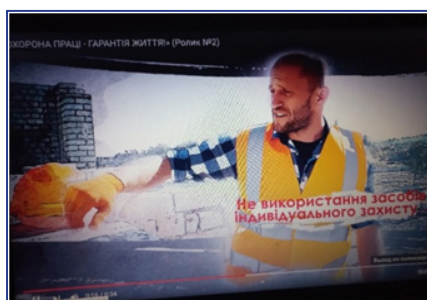

Рис.1. Мотиваційні відеоролики

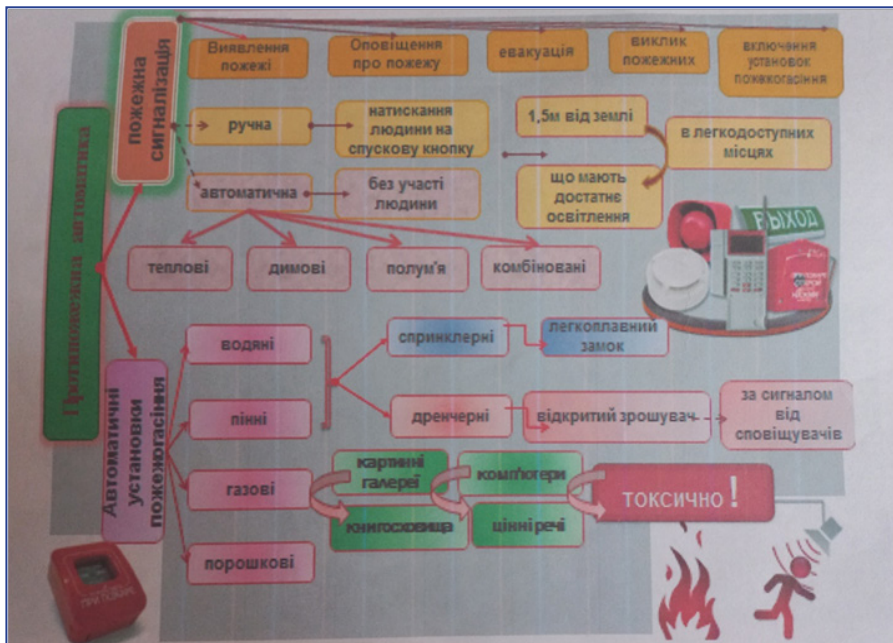

Рис.2. Приклад карти пам'яті для узагальнення здобувачами освіти матеріалу з теми: «Пожежна сигналізація»

глянути декілька разів). Дуже важливо продумати, як ефективно застосувати отримані знання під час уроку.

Наприклад, за допомогою презентації та опорних конспектів до уроків, що знаходяться на сайті Центру у вкладці «Дистанційне навчання» здобувачі освіти самостійно опановують тему: «Небезпечні та шкідливі виробничі чинники», а на онлайн-конференції разом з викладачем виконують практичні вправи та вирішують ситуаційні задачі, моделюючи можливі наслідки виробничих травм та професійних захворювань через недотримання правил безпеки праці (див. рис. 3).

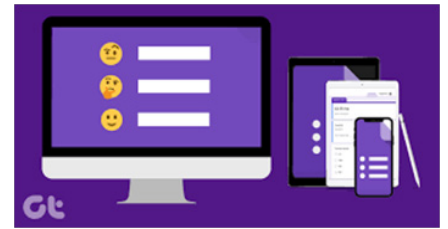
Закріплення нового матеріалу здобувачами освіти відбувається як на уроці, так і самостійно. Використання онлайн-сервісу LearningApps – зруч-

ного та простого інструменту для розробки інтерактивних завдань, за допомогою яких учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, продемонстровано на рис. 4 на стор.9.

Для закріплення та здійснення систематичного контролю на допомогу викладачу приходять онлайн-сервіси дистанційного тестування: Google Форми та Online Test Pad.

Online Test Pad – безкоштовний універсальний конструктор, за допомогою якого можна створювати цифрові навчальні завдання: тести, кросворди, сканворди, опитування, логічні ігри, діалоги тощо. Він невибагливий та простий у роботі.

Онлайн-сервіс пропонує складання тестів:

- з вибором однієї або декількох правильних відповідей, на відповідність, на відновлення послідовності, заповнення пропусків, інтерактивний диктант, відповідь у вільній формі.

Приклад застосування такого конструктора тестів представлений на рис. 5. на стор.9.

Педагог може використати також функцію вибору конструктора кросвордів для складання наступних видів кросвордів: класичний; сканворд (скандинавський кросворд); японський; угорський (філворд, див. рис. 6 на стор. 10).

Основні функції онлайн-сервісу Online Test Pad:

- зручне складання й редагування питань і відповідей до завдань в режимі онлайн;
- складання списків учнів, розподіл їх за навчальними групами;
- гнучке налаштування завдань, яке дозволяє вказувати кількість питань, організувати їх фільтрацію,

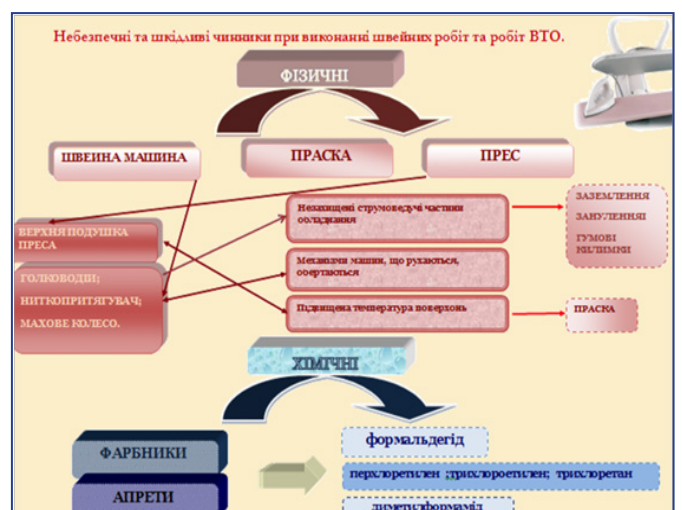

Рис. 3. Опорні конспекти за моделлю дистанційного навчання «Перевернутий клас»

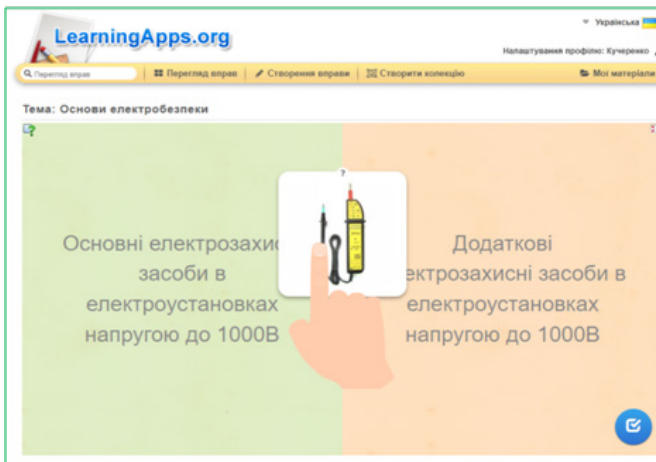
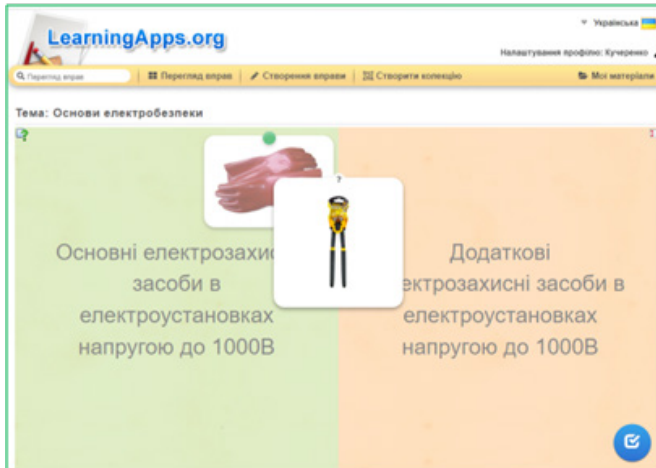
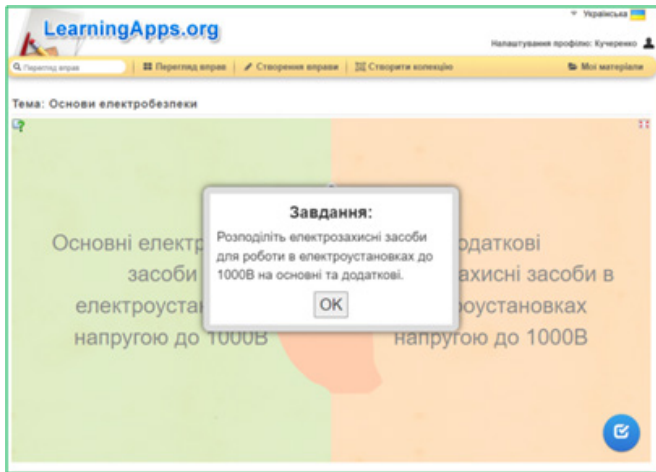

Рис. 4. Приклад завдання за допомогою LearningApps при вивченні теми: «Основи електробезпеки»

об'єднувати питання з різних тестів (предметів) в одному завданні;

- ввімкнення таймера – тестування онлайн закінчується після закінчення зазначеного часу;
- налаштування інтерфейсу тестових завдань дозволяє налаштувати зміст виведення на екран, таких як номери питань, результатів відповідей, відповідь одним кліком або кнопкою;
- перегляд результатів іспиту, який містить: прізвище здобувача освіти, кількість допущених помилок з їх деталізацією, час початку іспиту, час закінчення (результати іспиту зберігаються в системі 30 днів після їх здачі).

Такий тренажер надає також здобувачам освіти мож-

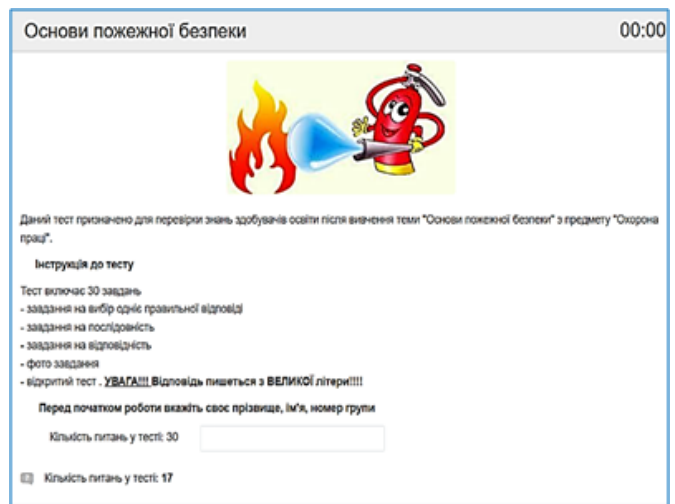
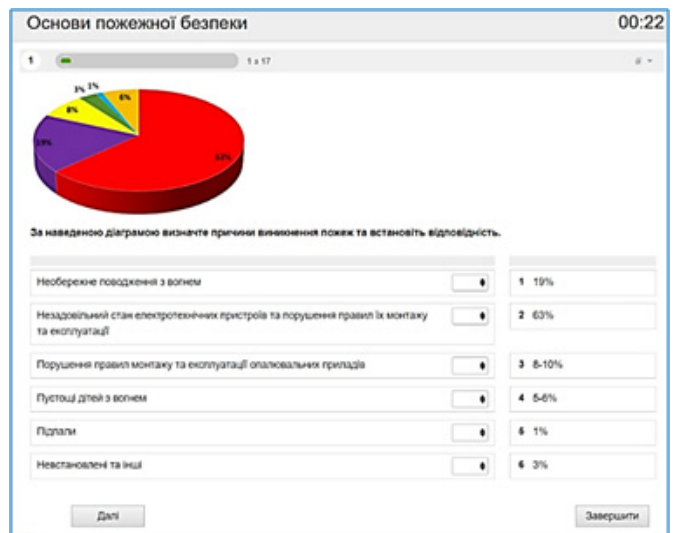
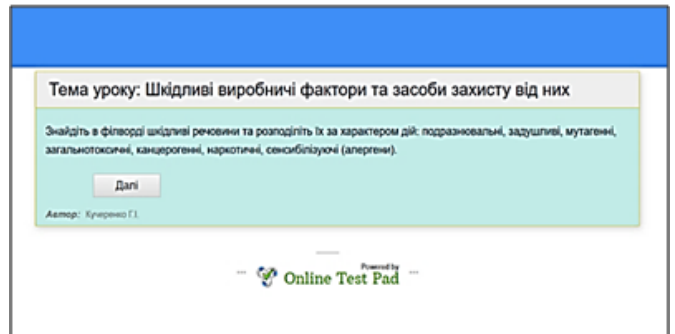
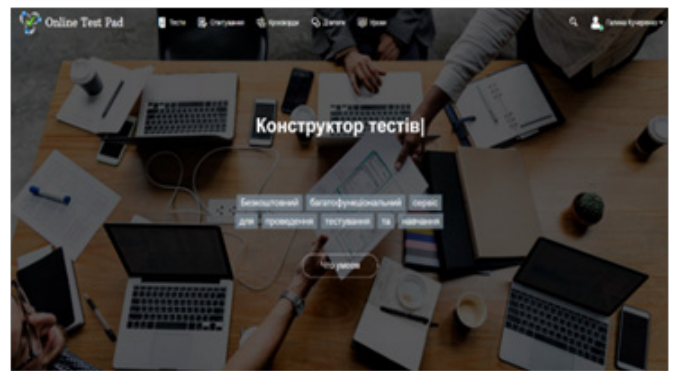

Рис.5. Приклади завдань у сервисі Online Test Pad

ливість провести тренування перед виконанням завдання, відповідаючи на всі питання, які можуть увійти в нього з підказками.

Отже, для того, щоб покращити мотивацію й активізацію

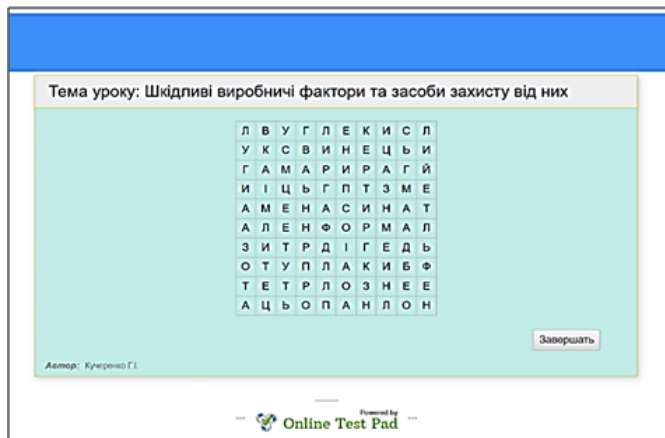

Рис.6. Філворд, створений в Online Test Pad

здобувачів освіти в процесі вивчення предмета «Охорона праці» в умовах дистанційного та змішаного навчання, педагогу потрібно:

- ставити чіткі цілі навчання (учням потрібно знати, в яких сферах життя знадобляться отримані знання);

- цікаве викладання матеріалу (монолог викладача без залучення до роботи учнів може звести нанівець намагання активізувати увагу і мотивацію учнів);
- значущість у придбаних знаннях (усі цілі і завдання, які мають практичний сенс, мусять бути значущими для аудиторії);
- реальний зворотній зв'язок (як психологічний фактор контролю зворотній зв'язок має бути регулярним, змістовним і значущим).

Список використаних джерел

Електронні ресурси. – URL:

1. <https://content.hneu.edu.ua/s/Sx1eP17G->
2. <https://naurok.com.ua/post/model-navchannya-perevernutiy-klas-zminyemo-osvitniy-proces>
3. https://phys.ipo.kubg.edu.ua/?page_id=5844

Галина КУЧЕРЕНКО,

викладач ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»

З досвіду роботи

ВИКОРИСТАННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Бути вчителем у цифрову добу – це навчати навичок майбутнього вже сьогодні.
Дженіфер Флемінг, California State University

Сьогодні велике завдання та виклик для викладачів в системі професійної, професійно-технічної освіти – організувати уроки та освітній процес так, щоб надати можливість здобувачам освіти отримати необхідні навички та задовольнити їхні освітні потреби, а також очікувані результати навчання.

Усе більше освітян спираються на STEM, тому що «родзинки» такої технології можуть вирішити чимало завдань. Сучасні випускники системи П(П)Т – майбутні новатори та інноватори – мають отримувати ґрунтовні знання з професійних і технічних наук у поєднанні з навичками XXI-го століття (soft skills), таких як уміння спілкуватися, працювати в команді та вирішувати проблеми в контексті інноваційних можливостей і поточних потреб суспільства.

В Україні за останні роки STEM набув неабиякої популярності, що, правда, цей підхід не завжди розуміють правильно. Одним із напрямків фор-

мування компетентностей в освіті є система навчання STEM, завдяки якій здобувачі освіти розвивають логічне мислення та технічну грамотність, вчать вирішувати поставлені задачі, стають новаторами, винахідниками. Це важливо пам'ятати, бо справжні заняття STEM – це освітній процес, а не шоу.

Також STEM-освіта дозволить зміцнити та вирішити найбільш актуальні проблеми майбутнього. Головна мета впровадження STEM-освіти полягає у реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту» щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності на всіх рівнях.

На STEM-уроці кожна діяльність чітко зрозуміла учням, лабораторні прилади, об'єкти робототехніки безпосередньо залучені до структури заняття. Розробити такі заняття – справа не з легких, адже викладач має мислити комплексно і сам бути готовим підвищу-

вати свій рівень знань з деяких галузей, експериментувати та бути терплячим, очікуючи на бажаний результат.

Для розробки якісного STEM-уроку необхідно дотримуватися таких умов:

- 1) залучати здобувачів освіти до досліджень, вирішення реальних проблем та ситуацій;
- 2) розробити чіткі критерії виконання та оцінювання завдань і проєктів;
- 3) застосовувати елементи інженерного проєктування (віртуальні й інтерактивні лабораторії та симуляції) для покращення результатів роботи;
- 4) дослідження мають бути «відкритими» (не мати занадто передбачуваного результату) та носити практичний характер;
- 5) бажано, щоб робота над проєктами була не лише продуктивною, а й командною.

При підготовці занять у режимі дистанційного навчання перед викладачами постає завдання відтворити уроки різних типів. Досить часто викладачі при такому режимі обмежуються базовими функціями, такими як додавання файлів для викладання навчального матеріалу та створення тестів для пере-

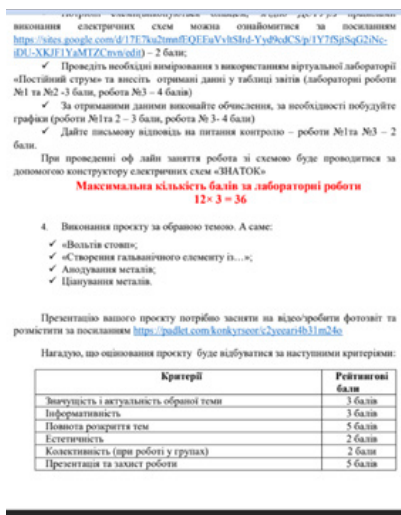

Рис. 1. Вимоги до проекту

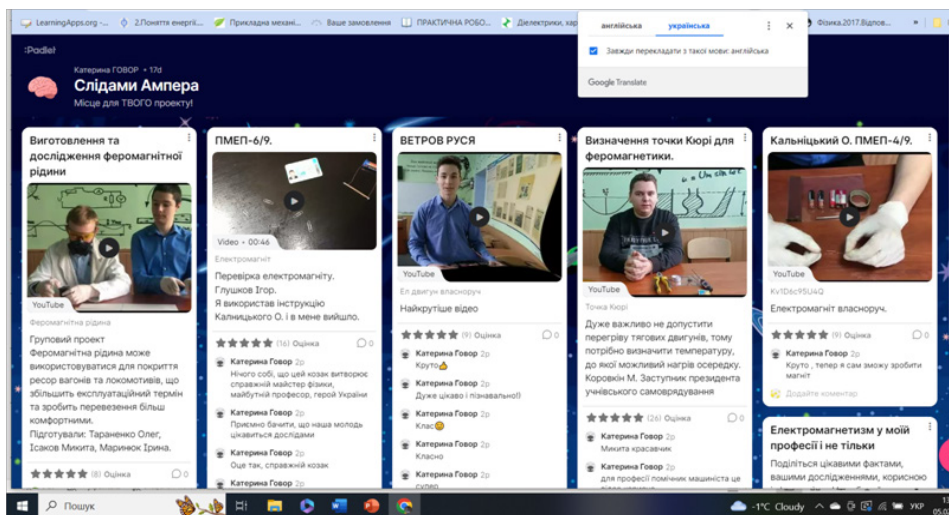

Рис. 2. Проекти на інтерактивній дошці Padlet

вірки знань здобувачів освіти з певної теми. Проте такий підхід зменшує педагогічну цінність дистанційних уроків, робить їх примітивними та однотипними, незалежно від теми, що вивчається. Використання елементів STEM-освіти дозволяє вирішити цю проблему – робить дистанційні заняття яскравішими. Розглянемо, як можна застосовувати ці елементи на різних етапах уроку.

1. Організаційна частина. До неї належать повідомлення плану роботи та завдань уроку з метою мобілізувати здобувачів освіти до роботи, активізувати їх увагу, створити робочу атмосферу. На цьому етапі доцільним буде прописати чіткі вимоги до проекту (критерії його захисту та оцінювання), чи повинен результат вирішувати проблему навколишнього середовища або інші важливі питання, на які чинники безпеки опиратися під час розробки.

Прикладом організаційної частини не лише уроку, а цілого курсу з предмета «Електротехніка з основами промислової електроніки» є головна сторінка сайту «КРАЗЕ» (<https://sites.google.com/view/kraze2021>), на якій детально розписано, як виконувати проєкт з теми «Хімічні джерела струму». Інструкцію можна переглянути за посиланням (<https://drive.google.com/file/d/1Zv9fWYaiGe1DyS3wyOcbNSHbJi3-ASKv/view>) та на рис. 1.

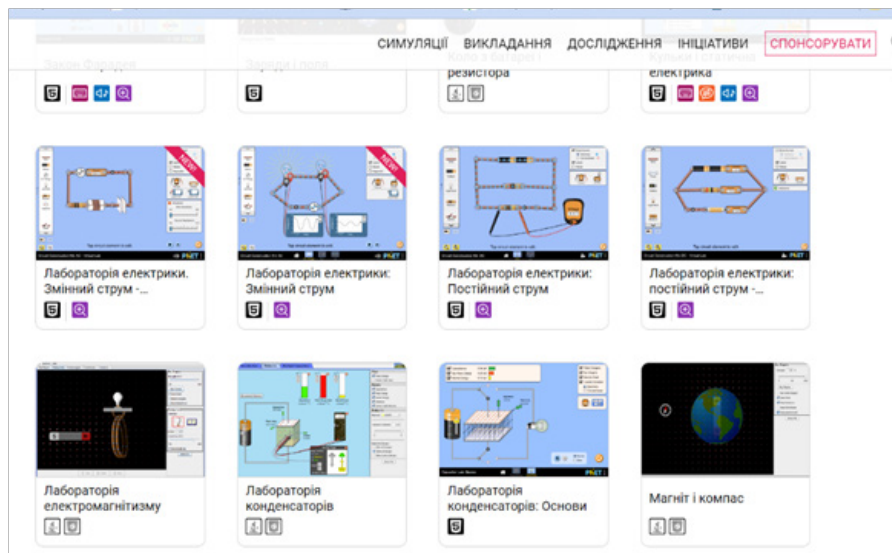
2. Мотивація та стимулювання навчальної діяльності передбачає формування в здобувачів освіти потреби вивчення конкретного навчального матеріалу. Виникненню мотивів для навчання сприяє чітке усвідомлення його мети – кінцевого, запланованого результату. Зацікавити учнів вивченням певної теми краще за допомогою мультимедійних та інтерактивних

матеріалів, демонстрацій, моделей, проєктів, що вже були підготовлені іншими учнями, тощо. Для цього зручно використовувати можливості інтерактивної дошки Padlet, на якій здобувачі освіти будуть розміщувати власні напрацювання та мати можливість переглядати й обговорювати роботи своїх одногрупників. Приклади таких дошок можна побачити за посиланнями (<https://padlet.com/konkyrseor/padlet-c2yeeari4b31m24o>, <https://padlet.com/dashboard>) та на рис. 2.

3. Пояснення нового матеріалу при використанні STEM-технологій полягає не тільки у викладанні, а й у керуванні процесом засвоєння здобувачами освіти нових знань. Для успішного засвоєння учнями нових знань викладачеві необхідно подбати про їх сприймання, розуміння, закріплення і застосування. Для цього якнайкраще підходять віртуальні лабораторії та інтерактивні симуляції. Останнім часом все більше викладачів використовують бібліотеку віртуальних симуляцій **PhET Interactive Simulation**.

Абревіатура проєкту «PhET» спочатку означала «Технології навчання фізики», але незабаром PhET поширився на інші предмети. Зараз проєкт розробляє та випускає понад 125 безкоштовних інтерактивних симуляцій для використання в освіті в галузях фізики, хімії, біології, наук про Землю та математики. Для того, щоб допомогти учням брати активну участь у дослідженнях, PhET симуляції розроблено з використанням наступних принципів проєктування:

- спонукати до наукових досліджень;
- забезпечувати інтерактивність;
- робити невидиме видимим;
- демонструвати наочно мислені процеси;
- включати декілька видів репрезентації (наприклад, рух об'єктів, графіки і діаграми, вимірювальні прилади і цифри тощо);
- використовувати те, що відбувається в реальному світі;
- надавати користувачам мінімальні інструкції щодо використання,

щоб спонукати їх до самостійних досліджень;

– створювати симуляції, які можуть бути гнучко використані в багатьох навчальних ситуаціях.

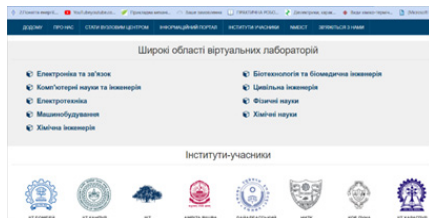
4. Закріплення нового матеріалу може також здійснюватися за допомогою елементів інженерного проєктування. Для цього викладач повинен підібрати питання, завдання, які сприятимуть приєднанню нових знань до системи засвоєних раніше знань, умінь та навичок. На цьому етапі уроку необхідно забезпечити осмислення зв'язків і залежностей між елементами нового матеріалу.

Цей етап можна розглядати як послідовність наступних дій:

Здобувачі освіти **збирають потрібну інформацію про проблему**, використовуючи різні джерела інформації. **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!** Пропонуйте учням якісні джерела інформації з науки та математики та завдання, що передбачають кілька варіантів вирішення, та нагадуйте їм про принципи академічної доброчесності → учні в дослідницькій групі **пропонують, обговорюють та аналізують різні ідеї** (наприклад, використовуючи «Мозковий штурм» або інші методи для генерації ідей) → здобувачі освіти **прописують етапи роботи, створюють дизайн, ескіз** тощо → **створюють продукт, реалізують вирішення проблеми** → **перевіряють та тестують проєкт** → **аналізують результати роботи та удосконалення розробок**.

Таку задачу допомагають вирішити одразу кілька ресурсів STEM. Наприклад, розширити межі експериментів можна за допомогою ще одного підручного засобу – смартфона. Цей мультифункціональний пристрій доступний сьогодні більшості учнів. Крім того, що він є одним з основних приладів доступу учня до дистанційного навчання, цей гаджет може виконувати роль також і виміральної мінілабораторії, адже має ряд вбудованих датчиків. Залежно від рівня пристрою – це:

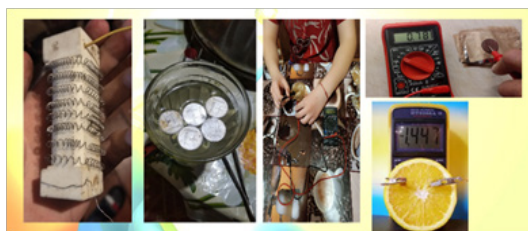
- 1) акселерометр;
- 2) гіроскоп;
- 3) датчик наближення;
- 4) датчик освітленості;
- 5) датчик Холла;
- 6) компас;
- 7) барометр;
- 8) датчик вологості;
- 9) датчик серцебиття;
- 10) GPS-датчик;
- 11) генератор звуку тощо.

І також віртуальна лабораторія vlab.co.in. Проєкт Virtual Labs є ініціативою Міністерства розвитку людських ресурсів (MHRD), Уряду Індії під егідою Національної місії з освіти за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (NMEICT). Цей проєкт є консорціумом дванадцяти інститутів-учасників, а ІТТ Delhi є координуючим інститутом. Це зміна парадигми в освіті на основі ІКТ. У дистанційному експерименті така ініціатива була підхоплена вперше. У рамках проєкту Virtual Labs понад 100 віртуальних лабораторій, що складаються з приблизно 700+ веб-експериментів, були розроблені для дистанційного керування та перегляду. Здобувачі освіти можуть скористатися різними інструментами для навчання, включаючи додаткові веб-ресурси, відеолекції, анімаційні демонстрації та самооцінювання.

5. Домашнім завданням може бути повторення матеріалів уроку у вигляді «домашнього експерименту». Через недостатнє оснащення кабінетів викладачі багато років поспіль змушені вгадувати, як проводити навчальні експериментальні роботи буквально «на пальцях» – за допомогою підручних засобів та недорогих аналогів вимірвальних приладів.

І в умовах дистанційного навчання цей вимушений досвід стає перевагою. Адже якщо можна провести експеримент «з нічого» в стінах закладу освіти, то і його відтворення учнями вдома також не становитиме проблеми – звісно, за умови якісного інструктування та повного переліку необхідного обладнання, заздалегідь підготовленого викладачем. Причому такі інструкції можуть бути не лише текстовими, але й супроводжуватися відео викладача та посиланнями на подібні досліди, що були виконані раніше.

Відтак для кожного здобувача/здобувачки освіти або групи учнів залишається поставити експеримент з іншими кількісними показниками та провести відповідні розрахунки і теоретичні обґрунтування. Підтвердженням самостійного виконання лабораторної роботи може бути відео- чи фотозвіт.

Наведені приклади використання STEM-технологій на різних етапах дистанційного уроку, хоч і не може вважатись вичерпними і єдино можливими, але сподіваюсь, допоможе колегам у створенні якісних навчальних ресурсів. Подібні заняття дають змогу здобувачам освіти відчутти дух наукового пізнання, навчитися конструювати комплексну картину навколишнього світу з окремих розрізнених фактів, бачити об'єктивність, перевіреність та системність наукових знань, переконатися, що наука – найважливіший чинник технічного прогресу й перетворення дійсності.

Список використаних джерел

1. Барна О.В., Балик Н.Р. Впровадження STEM-освіти у навчальних закладах: етапи та моделі / Ольга Барна, Надія Балик. Сучасні інформаційні технології та інновації методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали І-ої Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю. – Тернопіль, 2017.
2. STEM-освіта – шлях до майбутнього // Педагогічна майстерність. – 2017. – №9.
3. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік. Лист ІМЗО від 13.07.2017 №21.1/10-1470 // Освіта. ua. – URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/56880
4. STEM-освіта // Інститут модернізації змісту освіти. – URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita>
5. STEM-освіта – світовий освітній тренд // Марафон в-ва «Основа». – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=esIN32UO6B4>
6. Електронні ресурси. – URL: <https://phet.colorado.edu/uk/> – vlab.co.in

Катерина ГОВОР,
викладач Люботинського
професійного ліцею залізничного
транспорту

СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОЦІ

Багато педагогів стикаються з проблемами подолання психологічної напруженості здобувачів освіти, зниження мотивації та пізнавального інтересу до предмета.

Як змінити цю ситуацію, як повернути увагу, мотивувати учнів, простимулювати їх пізнавальний інтерес?

Проблема пізнавального інтересу до навчання виступала об'єктом безлічі досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних учених протягом усієї історії розвитку педагогічної думки.

У педагогіці інтерес має кілька трактувань.

Так, К.Д.Ушинський розглядав пізнавальний інтерес як засіб успішного навчання, наголошуючи на його ролі в моральному розвитку особистості. Він писав: «Збудіть у людині щиросердний інтерес до всього корисного, вищого і морального, і ви можете бути певні, що вона збереже людську гідність».

Відомий педагог Я.А.Коменський вважав, що тільки завдяки інтересу, учень «горітиме бажанням навчатися, не лякаючись ніяких труднощів, аби опанувати науку... мало того, що він не уникатиме праці, він навіть шукатиме її і не лякатиметься напруження і зусиль. Він поставить собі за мету не щось посереднє, а найвище, постійно намагатиметься чогось навчитися, коли відчуватиме, що йому чогось бракує, та постійно шукатиме у кого йому навчитися, в усьому змагаючись із своїми товаришами».

На думку психолога С.Л.Рубінштейна, це реалізація розумової та емоційної активності. Німецький філософ І.Ю.Гербарт, «визнаючи інтерес іманентною властивістю особистості, закликав учителя не бути нудним, а ґрунтувати навчання на інтересах, притаманних дитині».

Таким чином, можна визначити пізнавальний інтерес як вибірково спрямованість людини на об'єкти та явища навколишньої дійсності; це спонукач активності людини, під впливом якого діяльність стає захоплюючою та продуктивною.

Психологами встановлено, що емоційно насичений матеріал запам'я-

тується краще, ніж нейтральний. С.Л.Рубінштейн стверджував, що «оптимальне вирішення питання про емоційно стимульовану та раціонально обґрунтовану установками навчальної діяльності – це спосіб, що дозволяє використовувати обидві установки в тісній єдності для будь-якого віку і на будь-якому ступені навчання. І тому необхідно не викликати емоційність різними засобами ззовні, а насичувати здобувачів освіти об'єктивно значним матеріалом зсередини».

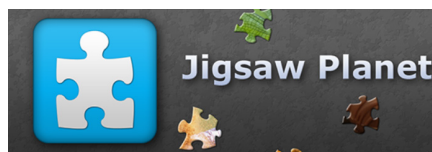
З цією метою важливо створювати під час уроків проблемні ситуації, які провокують емоційний відгук здобувачів освіти: цікавість і допитливість, сумнів і впевненість, подив.

Перші 5 хвилин багато в чому визначають успіх усього уроку. Необхідно відразу ввести здобувачів освіти в атмосферу предмета, створити робочий контакт із усіма здобувачами. З цією метою можна замінити традиційний організаційний момент пазлами, кросвордами. Вони можуть бути використані для повторення матеріалу попереднього заняття чи підготовки учнів до нової теми.

На допомогу педагогам наведемо інтернет-ресурси для створення пазлів, кросвордів, ребусів.

Wordmint – онлайн-сервіс для створення головоломок. Сервіс простий у використанні, частково безкоштовний, підтримує кирилицю та дає змогу з одного завдання створити багато різноманітних. Реєстрація проста та інтуїтивна: <https://wordmint.com/>

JIGSAW PLANET – сервіс, що дозволяє створювати пазли з будь-яких ваших картинок або фотографій за три кліка. Ви можете самостійно створити пазли з будь-яким сюжетом та запропо-

нувати їх здобувачам освіти. Так, якщо створити пазл із географічною картою, здобувачі освіти краще запам'ятають її складові, оскільки звертатимуть увагу на деталі: <https://www.jigsawplanet.com/>

Childdevelop – сервіс для створення кросвордів, які чудово тренують увагу та пам'ять: <https://childdevelop.com.ua/>

Rebus1 – сайт, де зібрано тисячі цікавих ребусів для дітей та дорослих. А за допомогою чарівного генератора одним натисканням кнопки можна перетворити в ребус будь-яке слово чи фразу: <http://rebus1.com/ua/>.

Такі п'ятихвилинні ігри дуже допомагають в активізації пізнавальної активності здобувачів освіти, створюють комфортну дружню атмосферу і налаштовують їх на робочий лад.

Таким чином, пазли, кросворди, ребуси – це ефективний та невід'ємний вид активної навчальної діяльності, що сприяє підвищенню інтересу до вивчення предмета, стимулює подальшу участь у спілкуванні на уроках. Ці ігрові вправи є вдалим варіантом мотивуючого завдання початкового етапу уроку.

Список використаних джерел

1. Андреева В.М., Наволокова Н.П. Практична педагогіка для вчителя. – Х: Основа, 2008. – 561 с.
2. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Харк. держ. пед. ун. ім. Г.С.Сковороди. – 2-ге вид., доп. – Х.: О.В.С., 2000. – 399 с.
3. Електронні ресурси. – URL:
 - <https://wordmint.com/>
 - <https://www.jigsawplanet.com/>
 - <https://childdevelop.com.ua/>
 - <http://rebus1.com/ua/>

Валентина ЦЕЛУЙКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

ТИЖДЕНЬ ХІМІЇ в Зміївському професійному енергетичному ліцеї

Зараз країна і всі ми переживаємо складні часи. Іноді всім нам важко сконцентруватися та знайти в собі сили рухатися далі. Але що на рахунок викладачів... У них завжди має бути гарний настрій та той самий вогник, який несе в собі жагу до знань та віру в Перемогу. Ми, викладачі, для учнів є авторитетом, взірцем, еталоном, тому маємо тримати стрій та робити те, що ми вміємо найкраще – навчати учнів!

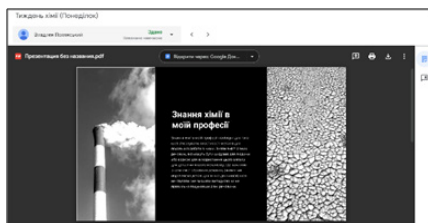
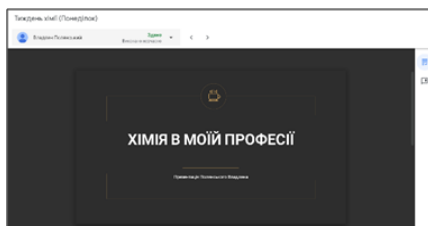
Звісно, що цьогорічний тиждень хімії відрізнявся від попередніх років, тому що в ньому звучало страшне слово «війна». Не могли ми оминати цю тему, ставили собі за мету навчити учнів діяти в критичних ситуаціях, піклуватися про себе й близьких, при цьому закріпити набуті знання з хімії. Що може бути цікавіше, ніж тиждень хімії, який розроблений під сучасні реалії?

Понеділок. Конкурс презентацій «Хімія в моїй професії» був організований серед учнів ліцею з метою привернення уваги до важливості знань з хімії в різних професіях. У конкурсі взяли участь учні, які навчаються за професіями «Кухар», «Слюсар з ремонту устаткування котельних та пиліподготовчих цехів; електрозварник ручного зварювання», «Муляр і електрозварник ручного зварювання». Кожен учасник отримав завдання: створити презентацію, яка б демонструвала важливість хімічних знань у відповідній професії. За результатами тижня було визначено переможця. Критеріями оцінювання були якість презентації, змістовність, ступінь інформативності.

Переможцем конкурсу став учень ІІ курсу Владлен ПОЛЯНСЬКИЙ, який навчається за професією «Слюсар з ремонту устаткування котельних та пиліподготовчих цехів; електрозварник ручного зварювання». У своїй презентації він розповів про важливість знань з хімії у роботі слюсаря та зварника, пояснив хімічні процеси, що відбуваються під час виконання зварювальних робіт та продемонстрував приклади практичного застосування хімії у своїй професії.

Анастасія БУРИКІНА,
викладач хімії Зміївського
професійного енергетичного ліцею

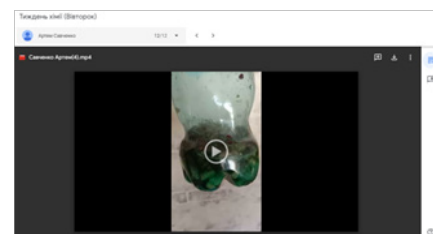
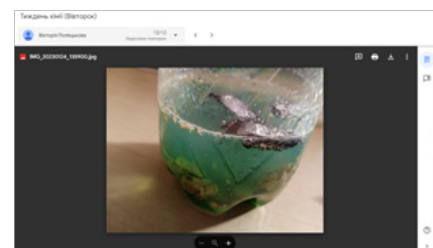
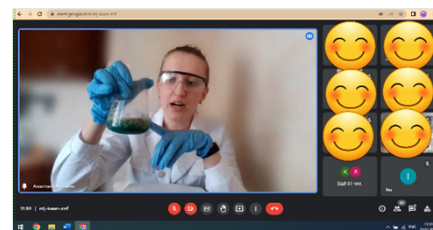

Вівторок. Майстер-клас «Хімічна грілка своїми руками: що це і як зробити?» був проведений онлайн для всіх бажаючих. Близько 50 учасників приєдналися до майстер-класу, щоб дізнатися більше про те, що таке «хімічна грілка» та як її можна зробити вдома.

Учасникам майстер-класу детально

пояснили процес створення хімічної грілки, розповіли про її складові та принцип дії. Учні отримали інструкції та рекомендації про те, які матеріали варто використовувати, та яких заходів безпеки варто дотримуватися під час виготовлення хімічної грілки. Учасники майстер-класу, які мали можливість, працювали з викладачем і створювали хімічні грілки, ділилися своїми результатами в Google Classroom.

Тема майстер-класу особливо була актуальною, оскільки хімічна грілка може неабияк допомогти під час війни або в інших ситуаціях (зимова рибалка, туризм тощо), коли відсутнє опалення. Інформація, отримана на майстер-класі, була корисною для всіх, хто бажав створити власну хімічну грілку вдома, а також для тих, хто зацікавлений хімією як навчальним предметом.

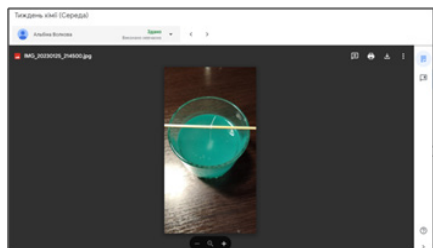
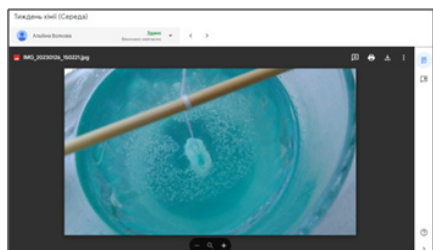
Среда. Онлайн-майстер-клас зі створення кристалів та конкурс «Мій кристал». Викладачка детально пояснила процес створення кристалів, розповіла про різні методи та матеріали, які можна використовувати для цього експерименту. Учні мали мож-

лівість повторити процес створення кристалів разом з викладачем під час майстер-класу.

Педагог надала детальні інструкції та поради щодо того, як варто діяти, які використовувати реактиви та яких заходів безпеки слід дотримуватися. Учнім необхідно було зробити фотографії своїх кристалів та надіслати їх у Google Classroom.

У конкурсі «Мій кристал» перемогла Альбіна ВОЛКОВА, учениця II курсу, яка навчається за професією «Кухар». Кристал був створений з морської солі та мав чудову форму, що дозволило їй отримати перше місце в конкурсі.

Такі майстер-класи допомагають учням краще зрозуміти хімію та наочно побачити процес створення кристалів. Крім того, вони стимулюють до творчості та дозволяють учням проявити свій талант у наукових дослідженнях.

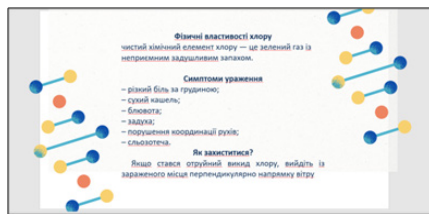

захиститися від ураження та розпізнати хімічну атаку?» проводилась для всіх бажаючих і містила в собі детальну інформацію про різні види хімічної зброї, її застосування та наслідки. У ході лекції викладачка наголосила на тому, як важливо правильно розпізнати хімічну атаку та як захиститися від її наслідків; також ознайомила з різними методами захисту від хімічної зброї, включаючи захисні костюми, маски, антидоти та інші засоби.

Лекція була проведена з використанням цікавої презентації з діаграмами, зображеннями та іншими візуальними елементами, що допомагали краще зрозуміти матеріал.

Викладачка також навела приклади реальних ситуацій використання хімічної зброї, що дозволило краще зрозуміти небезпеку цього виду зброї. Після лекції учні мали можливість задати запитання та висловити свої думки.

П'ятниця. День підведення підсум-

ків тижня хімії, визначення та нагородження переможців.

Отже, тиждень хімії в Зміївському професійному енергетичному лицейі мав як практичне спрямування – на майстер-класі виготовлення хімічних грілок та кристалів, так і теоретичне – лекція про хімічну зброю та хімічні знання в різних професіях. Проведені заходи допомогли учням набутти необхідних елементарних знань та навичок, які можуть знадобитися їм у разі потенційної небезпеки. До того ж, конкурс презентацій «Хімія в моїй професії» дав змогу учням проявити творчість та висвітлити важливість хімії в різних професіях. Конкурс «Мій кристал» мав не тільки розважальний аспект, а й сприяв розвитку наукових здібностей та навичок учнів. Виконання подібних експериментів допомагає учням розібратися в процесах кристалізації, зрозуміти принципи розвитку кристалів та їх структури.

Список використаних джерел

Електронні ресурси. – URL:

1. <https://www.unian.ua/lite/advice/kak-sdelat-goryachuyu-grelku-iz-kopeechnyh-sredstv-poleznye-sovety-12048333.html>
2. <https://zhurnal.biz.ua/jak-viroshhujut-kristali-z-soli-v-domashnih-umovah/>
3. <https://ecolog-ua.com/news/himichna-zbroya-yak-diyaty-v-umovah-nebezpeky-himichnoyi-ataky>
4. <https://ukrainer.net/himichna-zbroia>

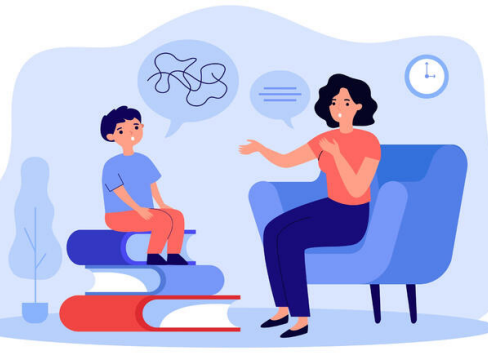
Анастасія БУРИКІНА,
викладач хімії Зміївського професійного енергетичного лицейу

На допомогу педагогу

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Багато учнів по всій Україні вимушено стали внутрішньо переміщеними особами. Вони втратили свої домівки, переїхали жити у більш безпечні міста і села нашої країни.

Освітній процес також супроводжується додатковими обтяжуючими обставинами: уроки проходять в умовах постійних повітряних тривог, часто перериваються за відсутності світла та інтернету, а це ускладнює і без того

складний психологічний стан учнів та педагогів, які постраждали внаслідок війни.

Війна виснажує нас фізично та психічно. Попри те, що наша психіка здатна адаптуватися під будь-які складнощі. У цей непростий час варто підтримувати себе, рідних та близьких. Це життєво необхідно для того, щоб зберегти здоров'я – фізичне та психічне. Після хвили емоцій, які ми всі пережили,

наша психіка поволі стабілізується. Ми думаємо про те, що буде далі, як діяти в новій реальності, зникаємо до невизначеності та все одно будуємо плани на майбутнє.

Але все те що пережили учасники освітнього процесу лежить глибоко всередині кожного, постійно даючи про себе знати емоційними відгуками в повсякденній діяльності. Стрес, який всі ми відчуваємо, руйнує нас з середини.

Важливою складовою у роботі з учнями є своєчасно розпізнати стрес, швидко відреагувати, навчити їх батьків розпізнавати його симптоми та вміння допомагати своїй дитині навчатися і формувати стресостійкість та життєздатність.

Наші учні потребують підтримки, щоб впоратися зі стресом під час війни, знань та способів, які допоможуть їм адаптуватися до нових умов існування. Одним із завдань педагогів є не тільки навчання та виховання, а й запобігання проблем у сфері психологічного здоров'я учнів.

У надзвичайних ситуаціях освіта є одним з головних факторів психічного та фізичного захисту учнів. Освітній процес має здійснюватися таким чином, щоб створити для учнів безпечне та стабільне середовище у розпал кризи, допомогти відновити відчуття нормальності, гідності та надії, забезпечуючи як безперервність навчання, так і соціально-емоційну підтримку.

Жахливі події, які пережили учні та педагоги, накладають відбиток на освітній процес у цілому. Травмовані психічно учні відчувають певні труднощі з концентрацією уваги та поведінкою, деякі навпаки – замкнуті. У багатьох з них можуть виникнути проблеми з навчанням.

З огляду на це, важливо починати проводити уроки з найпростішого, формуючи в учнів відчуття «я можу», «я перемагаю», щоб у них підвищувався рівень дофаміну. А отже, щоб підвищувалася концентрація уваги й покращувався загальний стан.

Слід пам'ятати, що учні дуже пильно слідкують за педагогом, помічають, як він сам справляється з психічно травмуючими подіями. Кожного разу, розпочинаючи урок, учням слід говорити, як ви радієте, що вам довелося сьогодні зібратися разом, нехай навіть дистанційно, розуміючи, що зараз потреба в емоційній стабільності учнів більша, ніж у конкретних знаннях.

Війна стала стресом для всіх учас-

ників освітнього процесу. За таких умов істотно зростає роль всіх педагогічних працівників, які повинні вміти надавати першу психологічну допомогу та підтримку.

Перша психологічна допомога – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та психологічної допомоги близьким, які відчувають емоційне напруження. Тому допомогти може педагог, який знайомий з правилами надання першої психологічної допомоги. У контексті реалій та викликів воєнного часу стає необхідність підготувати наших педагогів, щоб вони вміли правильно надати таку допомогу учням.

Для того, щоб швидко та дієво реагувати, педагогічні працівники повинні знати особливості психології учнів та розуміти поняття «стрес», а також володіти методиками психологічної допомоги.

Війна є надзвичайно травмуючою подією для психіки, адже за таких умов людина переживає реальну загрозу життю, фізичному та психічному здоров'ю як власному, так і своїх близьких. Війна є тією подією, котра впливає на всі рівні безперервності життя, розділяючи його на «до» та «після», порушуючи цілісність життєвої картини. Під час кризової ситуації діти можуть відчувати власну провину за події, що відбуваються у них, виникають страхи, зниження комунікації, недовіра до оточення, болісне реагування на критику, перезбудження, тривожність, емоційний ступор, емоційна байдужість, спалахи гніву та агресії.

У кожної дитини реакції на війну можуть бути різними та проявлятися через ті чи інші емоційні сфери: підвищена чутливість, виснажливість; погіршений контроль над емоціями (вибуховість, плаксивість, образливість, дратівливість); тривожність; страхи і фобії; сором'язливість, почуття провини; пригніченість, поганий настрій, апатія.

Те, що здавалося раніше маленькою проблемою, зараз може стати для дитини великою катастрофою. Діти стали дуже вразливими, зменшився поріг чутливості. На поверхню спливають страхи та фобії не притаманні дітям даного віку (підлітки можуть почати боятися темряви, монстрів, стати постійно всім незадоволеними, не витримувати звичного для них навантаження). Їх поведінка може бути непередбачувана: істерика, агресія, протест, ігнорування, пасивність тощо.

Психологія дитини стає менш гнучкою. Діти намагаються найглибше дистанціюватися від реальності, хоча б подумки, за допомогою віртуальних ігор повернутися у безпечне місце.

Дуже страждає когнітивна сфера: погіршується концентрація уваги, процеси пам'яті; знижується темп психічної діяльності; уповільнюється та ускладнюється мислення, його емоційне забарвлення.

Важливим завданням є створення простору безпеки, в якому дитина відчуває себе захищеною. Для цього необхідно перетворити заклад освіти на спільноту однодумців. З цією метою треба пропагувати шляхи надання підтримки психічного здоров'я в освітньому середовищі і залучати до цієї роботи кожного члена колективу: психологів, соціальних педагогів, адміністрацію, викладачів, бібліотекарів та інших учасників освітнього процесу. **При цьому необхідно дотримуватися таких стратегій допомоги:**

- **Встановлення зв'язку.** Стосунки між педагогами та учнями є ключовим моментом для створення простору безпеки. Учням важливо відчувати, що педагоги надають не лише знання, але й можуть допомогти, направити, вміють вислухати та підтримати. Для цього необхідно знати більше інформації про учнів, наприклад, звідкіля вони родом, чого бояться та що робить їх щасливими. Не варто зупинятися лише на «формальних» фактах про дитину, важливо почути її особисту історію.

- **Створення відчуття приналежності.** Учням необхідно відчувати свою приналежність до спільноти, знати, що у закладі освіти їх чекають так само, як і вдома. Діти вірять у ті цінності («не ображати», «приходити на допомогу», «дозволяти бути іншим» тощо), які вони самі обговорюють.

- **Спільне вирішення проблем.** Часто дорослі не залучають дітей до вирішення питань, що стосуються їхнього життєвляштування, надаючи перевагу вже готовим рішенням, які не завжди до вподоби підростаючому поколінню. Однак у підлітковому віці необхідно навчитися приймати рішення та брати відповідальність за них, і ці уміння можна ефективно розвинути у співпраці та спільному вирішенні проблемних питань.

- **Надання вибору.** Приналежність до спільноти учнівського колективу може проявлятися у спільному виборі діяльності членів колективу. Вибір може

бути простим і складним, правильним і неправильним. Але дозволяючи учням обирати, педагог навчає вмінню приймати рішення, яке вкорінюється назавжди, стає надійним ресурсом у дорослому житті.

• **Чуйність до індивідуальних потреб учнів.** Почуття безпеки значною мірою залежить від поваги до унікальності кожного, визнання його сильних та слабких сторін. Розуміння різноманітності та відповідальне ставлення до цього відіграє важливу роль у формуванні довіри до учнів, а також впливає на стосунки «учні-педагоги». Існують різні типи учнів: деякі є мотивованими брати участь в обговореннях, інші – соромляться висловлюватися у групі, комусь властиво легко розчаруватися у випадку невдачі. Приділяючи увагу розумінню та прийняттю різних потреб кожного, можна створити здорове середовище в колективі.

Налагоджена та ефективна співпраця батьків та педагогів може стати додатковою опорою для учнів в умовах невизначеності. Найбільш актуальними напрямками такої співпраці є: підтримка, просвіта та моніторинг психологічного стану учнів.

Педагогічний колектив є своєрідною експертною групою, до якої батьки можуть звернутися за підтримкою у кризових ситуаціях. Це не обов'язково мають бути питання щодо навчання їх дітей, але їм потрібна порада стосовно вибудовування стосунків з дитиною, можливостей для її розвитку, сфери її інтересів та потреб.

Дорослі повинні помічати і вчасно реагувати на тривожні симптоми, які проявляє дитина у стані стресу. Вона може відчувати страх, хвилювання або занепокоєння через напади паніки. Допомогти може лише та людина, яка знаходиться в стабільному емоційно-нальному стані. Тому дуже важливо не тільки вміти допомагати учням, а й розпізнавати ознаки стресу у себе та володіти методиками самопомоги.

Ознаки стресу у дорослих:

• **Емоційні симптоми:** почуття роздратованості та пригніченості, підвищена збудливість і вразливість, сльозливість, песимізм, втрата почуття гумору, жалість до себе, втрата сенсів, відсутність інтересу до оточуючих, депресія.

• **Фізичні симптоми:** фізична слабкість та прояви безпричинної втоми, часті головні болі, проблеми шлунково-кишкового тракту, зниження апетиту

або постійне відчуття голоду.

• **Поведінкові симптоми:** зловживання шкідливими звичками, зниження працездатності, неможливість розслабитися та абстрагуватися від проблем, метушливість, підозрілість та втрата довіри до оточуючих, нав'язливі звички.

• **Емоційні симптоми:** неможливість зосередитися на роботі, проблеми з пам'яттю, зниження швидкості розумового процесу, часті помилки, зне-

цінення своєї діяльності та досягнень.

Зміна обставин та звичного життя дає змогу поглянути на ситуацію з іншого боку та побачити нові можливості й віднайти нові орієнтири. Щоб працювати на перемогу та бути корисним іншим, кожний педагог має бути сильним духом та тілом. Тому навчитися надавати підтримку собі – це дуже важлива навичка.

Самопідтримка – це вміння створювати для себе відчуття безпеки; піклуватися про свої базові потреби; обирати більше «хочу», ніж «треба»; виділяти час на хобі; дякувати собі за те, що ви є.

Ситуація, у якій ми зараз знаходимося не є типовою. Через індивідуальні особливості психіки кожна людина реагує на стрес, пов'язаний з війною, по-своєму. Тому важливо розуміти себе, відслідковувати свій стан та вміти його контролювати.

Поради щодо стресостійкості та протидії емоційному вигоранню педагогів

Емоційний стан та стресостійкість педагога безпосередньо впливають на емоційний стан учнів на атмосферу в учнівському колективі. Саме тому освітянам вкрай важливо піклуватися про себе в часи високої невизначеності та стресогенності, віднаходити власні ресурси стійкості та життєвої енергії. Отже:

1. Пам'ятайте про особистісні сенси. Стрес та перенапруження призводять до того, що люди починають сумніватися у правильності своїх дій та рішень, або ж, навпаки, беруть на себе забагато відповідальності. Протягом воєнного часу такий дисбаланс у поведінці яскраво виражений, адже людина перебуває в умовах невизначеності та втрачає здатність контролювати ситуацію. Повернути баланс допоможе звернення до особистісних сенсів. Варто згадати, чому було обрано саме професію педагога, у чому цінність такої діяльності, що в ній надихає та мотивує. Свої думки необхідно сформулювати однією-двома фразами, записати та розмістити на рівні очей у робочому просторі.

2. Рефлексуйте. Необхідно усвідомити, на які процеси та проблеми у професійному та особистому житті можна впливати, а які знаходяться поза зоною контролю. У ході рефлексії варто відповісти на такі запитання:

- Які звички та практики добре працюють, приносять результат та наповнюють вас ресурсом у професійному та особистому житті?
- З якими проблемами ви стикаєтесь, чи можете на них вплинути?
- Що для цього потрібно та які ресурси впливу ви вже маєте?
- Які ресурси для вирішення проблем ви можете залучити або які нові ідеї та способи використати?

3. Трансформуйте свою діяльність. Слід подумати над тим, як можна адаптувати практики навчання та викладання, аби зробити їх більш релевантними, ефективними та комфортними в теперішніх умовах. Наприклад, включити вправи для саморегуляції чи пошуку ресурсу в план уроку.

4. Підключіться до спільноти, підтримки близьких та однодумців. Вони допомагають пережити стресову ситуацію, пов'язану з війною, крім того, соціальна підтримка допомагає відновити життєву безперервність. Варто розбудовувати коло своїх професійних контактів, долучатися до професійних спільнот та платформ обміну досвідом. Корисно приділяти достатньо часу спілкуванню з близькими та друзями, підтримувати емоційний зв'язок, піклуючись один про одного.

5. Визначте та використовуйте ресурси для відновлення. У ситуації стресу

вміння поповнювати власні ресурси є найважливішим, тож потрібно прислуховуватися до себе і визначати джерела своїх ресурсів. Кожній людині притаманна власна унікальна комбінація ресурсів боротьби з несприятливими обставинами. Слід визначити, що допомагає відновити емоційну рівновагу: тілесні практики, заняття творчістю, читання, музика, спілкування.

6. Хваліть та винагороджуйте себе. Важливо навчитися відзначати свої невеликі та значні успіхи. Щодня або щотижня необхідно аналізувати прогрес у досягненні цілей, фіксувати основні моменти у записнику. Обов'язково слід винагородити себе за завершену справу.

Практики для допомоги в стабілізації емоційного стану

1. Контроль стоп, спини, очей і рук. Сядьте стійко, наскільки це можливо. Якщо ви опираєтеся на стінку стільчика, опирайтеся. Відчуйте, як щільно «вмялися» в стільчик. У людини є кілька точок опори й контакту, завдяки яким вона може вийти зі стану паніки і стресу й допомогти собі не потрапити в стан травмизації.

2. Точка екстреної допомоги під час паніки. Знайдіть точку між безіменним пальцем та мізинцем і надавіть на неї. Це точка, на яку ми впливаємо, коли стає страшно. Це допомагає заспокоїтися.

3. Обов'язкова вправа. Як тільки у вас з'являється можливість, зробіть «потягушки», потягніться вгору. Коли ми в стані стресу, наші м'язи в спазмі і нам потрібно повернути їм нормальний тонус.

4. Кондиціонер переваженої нервової системи. Подміть на великий палець руки. Тепер уявіть, що ви дихаєте на свічку. Короткий вдих, а потім видих. Коли ми перебуваємо в стані стресу, перехоплює дихання. Щоб ввімкнути в роботу парасимпатичну нервову систему, що відповідає за заспокоєння та розслаблення, треба робити видих частіше, ніж вдих.

5. «Я-океан». Уявіть, що ви миттєво виростаєте розміром з океан. Виростаєте величезними як сонячний промінь, чи найвища гора, станьте дуже високими та широкими. Відчуйте, що за вами – сила вашого роду, країни. Відчуйте відчуття, які стали приходити.

6. «Заземлення». Щоб зупинити потік негативних думок і повернутися в реальність, можна давати собі відповіді на прості питання: «Хто я?», «Що я роблю?», «Як я собі допомагаю?», «Хто може мене підтримати?».

7. «Через 5 років після війни». Подумайте про мирне майбутнє, опишіть, що ви зробите або чого досягнете через 5 років мирного життя.

Методи саморегуляції для педагогів

1. Негативним емоціям потрібно давати вихід, тобто регулярно «випускати пар» й скидати напругу після роботи. Наприклад, через активні заняття спортом, прибирання у будинку. Як результат – зниження фізичного напруження та відбуття змін у всьому організмі.

2. Знайдіть свій спосіб безпечно звільнитися від негативних думок і переживань, обговорюючи робочі ситуації з колегами, друзями. Це особливо важливо для тих людей, які потребують зворотнього зв'язку. Можна малювати, читати книги. Сенс у тому, щоб найбільше сприяти способам виразити накопичені емоції, звільнитися від внутрішньої напруги.

3. Для відновлення енергетичних ресурсів необхідно нормалізувати сон та прогулянки на свіжому повітрі.

4. Ставити цілі на перспективу та найближче майбутнє. Це дає мотивацію для роботи та розуміння, для чого ви працюєте.

5. Уміння радіти. Це одна з найважливіших навичок – мати свої способи поповнюватися позитивними емоціями кожен день. Робити те, що приносить вам задоволення кожен день.

6. Самовдосконалення та професійний розвиток – один з основних способів профілактики професійного вигорання. Курси підвищення кваліфікації, конференції, обмін досвідом з колегами розширюють кругозір, генерують нові ідеї, підвищують самооцінку, відкривають нові горизонти.

Рекомендації, які може педагог надати батькам для стабілізації емоційного стану дитини

• Домашні рутини: сон, ранкові і вечірні рутини, порядок активностей, чергування монотонних та активних занять, праці та відпочинку, гри та навчання.

• Транслявання «Я твоя опора»: «Я поруч», «Я тебе захищаю», «Я приймаю рішення», «Я подбаю про тебе», «Ти можеш довіряти мені».

• Відновити почуття контролю: сприяти ініціативі, планувати і втілювати активні дії, розподіляти зони відповідальності, сприяти розвитку відчуття «я можу».

• Час разом: прогулянки, розмови, перегляд фільмів, гра, домашні справи.

• Обговорення емоцій: цікавитись подіями і стосунками у житті дитини, що засмутило, що порадувало, і вміти слухати.

• Спілкування з однолітками: сприяти спілкуванню, спільній активності і контакту.

• Тіло: профілактика соматичних проблем, активізація – відпочинок, напруження – відновлення.

Дуже страшне відчуття, яке глибоко відчуває дитина під час війни, це відчуття безсилля, і воно поступово наносить психіці велику шкоду. Дитина повинна рости, розвиватися, добиваючись успіху, зокрема у навчанні. Тому головне завдання педагогічних колективів разом з учнями та їх батьками діяти згуртованою командою, налагоджуючи нові шляхи взаємодії та співпраці, надавати рекомендації, володіти новітніми методами та формами роботи з учнями в умовах воєнного стану.

Як розмовляти з дітьми про події війни?

→ Рекомендації батькам

• Відкритість до розмови: похваліть, що дитина замислюється, запитує, звертається, ініціюйте розмови, підтримуйте звернення.

• Відновлення почуття безпеки: відзеркалення, нормалізація.

• Пошук відповідей з позицій надії: визнавайте складність ситуації, але нагадуйте про ресурси, вносьте ясність та

кажіть правду на рівні розуміння дитини.

- Надання опори: нагадайте, що ви поруч, що ви вірите у краще, скажіть, на що ви спираєтеся, як ви захищаєте дитину, на кого вона може розраховувати у важку хвилину.

○—————▶ **Загальні поради батькам**

- Дуже важливо, щоб усі члени сім'ї залишалися разом у стресових ситуаціях. Коли ми разом, ми швидше відновлюємося та краще справляємося зі стресом.

- Дитина повинна мати чіткий алгоритм дій на випадок небезпеки.

- Емпатична реакція: після важких подій формуються рани, але вони загояться, але їх необхідно обробляти. Дорослі можуть впливати на свій стан самостійно. Дітей слід заспокоювати як словами, так і тілесно (цілуєчи, обіймаючи).

- Допомогати дітям переосмислювати стресові ситуації.

- Ініціювати розмови про життя, почуття. Вчити дітей орієнтуватися у світі емоцій та почуттів. Уважно слухати ді-

тей, про те, що вони відчувають і думають.

- Ставитися серйозно до дитячих переживань і не ігнорувати дитину, якщо вона поділилася з вами своїми страхами.

- Не «завантажуйте дитину» власними страхами.

- Будьте уважні до будь-яких змін у поведінці дитини. Звертайтеся до фахівців, якщо стан дитини викликає занепокоєння.

Список використаних джерел

Електронні ресурси. – URL:

- <https://nus.org.ua/articles/dopomoga-dityam-z-ooop-pid-chas-vijny-porady-dlya-batkiv/>
- <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-posibnik-iz-psihologichnoyi-pidtrimki-dlya-vчителiv-ta-ditej-u-chasi-vijni>
- <https://naurok.com.ua/psihologichna-pidtrimka-uchasnikiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-viyini-320683.html>

Ольга МАРИНКА-СИРОМЯТНИКОВА,
методист НМЦ ПТО у Харківській області

До відома педагогічної спільноти

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ, ЇХ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Відповідно до Конституції Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Починаючи з 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни. Частина території нашої держави незаконно анексована та тимчасово окупована РФ, на частині ведуться бойові дії. Початок активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, запровадження воєнного стану в Україні спричинили масове переміщення – громадяни лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб досягає 4,9 млн. осіб.

Внутрішньо переміщеною особою (далі – ВПО) визнається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка покинула своє місце проживання унаслідок або для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних

проявів насильства та порушень прав людини.

Особа набуває правового статусу ВПО через поставлення на облік в структурному підрозділі з питань соціального захисту населення районних, державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за місцем фактичного проживання в Україні, про що видається довідка про взяття на облік ВПО («довідка переселенця»).

В умовах надзвичайних викликів,

що постали під час війни, значне навантаження на держбюджет, виникнення у громадян цілого спектру нових потреб, які потребують своєчасного й ефективного реагування з боку держави та органів місцевого самоврядування, Урядом вживаються заходи для забезпечення ефективного функціонування існуючої системи соціальної підтримки населення.

Запроваджено надання допомоги на проживання ВПО згідно з Порядком надання допомоги на проживання

внутрішньо переміщеним особам, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 №332 (зі змінами). У 2022 році понад 2,3 млн. ВПО отримали допомогу на проживання, на виплату якої з держбюджету було виділено 52,8 млрд. гривень.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 №214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану» (зі змінами), під час воєнного стану виплата призначених державних допомог та пільг не зупиняється та виплачується у період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26.02.2022 №162 «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» (зі змінами) передбачені альтернативні способи виплати пенсій та грошових допомог під час воєнного стану на випадок збоїв у роботі тої чи іншої банківської установи, а також для ВПО, які отримують пенсію через поштового оператора.

З метою підтримки сімей з дітьми в умовах воєнного стану за пропозицією Міністерства соціальної політики щодо реалізації за участю Міжнародного надзвичайного фонду допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) спільного проєкту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення (далі – Проєкт) Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 05.04.2022 №405 «Про реалізацію спільного з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проєкту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення».

Також Мінсоцполітики за підтримки Міністерства цифрової трансформації та Програми розвитку ООН в Україні, за фінансової підтримки Швеції з метою забезпечення нагальних потреб громадян, які постраждали від військової агресії РФ проти України, створено платформу «Допомога».

Громадяни, у яких є потреба у допомозі щодо забезпечення продуктами харчування, засобами особистої гігієни, ліками, побутовими речами, одягом, пальним, транспортними та іншими послугами, мають можливість на веб-сайті: <https://social.edopomoga.gov.ua/> у розділі «Отримати допомогу» залишити заявку на отримання допомоги і у разі її обрання благодійником, громадяни отримують допомогу.

ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО користуються тими ж правами та свободами відповідно до Конституції, законів України та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України.

Заборається дискримінація ВПО під час здійснення ними будь-яких прав і свобод на підставі, що вони ВПО. Водночас, законодавство встановлює низку спеціальних прав і обов'язків для ВПО.

Переселенці мають право:

1. На отримання щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг.

2. На отримання всіх соціальних виплат і соціального забезпечення, встановлених законодавством для громадян України – за наявності довідки переселенця.

3. Для взятій на облік ВПО реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, державне соціальне страхування у разі безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинило втрату працездатності, на отримання соціальних послуг і соціальної допомоги здійснюється за місцем фактичного проживання таких осіб і поставлення на облік, що підтверджується довідкою.

4. Право на отримання статусу безробітного. ВПО, яка звільнилася з роботи, за браку документів, що підтверджують факт звільнення, періоди трудової діяльності та страхового стажу, має право зареєструватися як безробітна й отримувати допомогу з безробіття, соціальні та інші послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у разі безробіття відповідно до законодавства. До отримання документів і відомостей про періоди трудової діяльності, заробітну плату (дохід), страховий стаж допомога з безробіття таким особам призначається в мінімальному розмірі, встановленому законодавством у разі безробіття.

5. На оформлення документів, що засвідчують особу, за місцем фактичного проживання. Відповідно до чинного законодавства, паспорт громадянина України (ID-картку) можна оформити в територіальному підрозділі Державної міграційної служби України або Центрі надання адміністративних послуг за зареєстрованим місцем проживання (пропискою). За умови наявності довідки про взяття на облік ВПО документи для оформлення паспорта можна подавати за місцем фактичного проживання в Україні відповідно до довідки.

6. Право на продовження здобуття певного освітнього рівня (дошкільна, шкільна, середньо-спеціальна, вища освіта) на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування.

7. Право на отримання соціальної стипендії студентами-переселенцями.

8. Право на участь в державній програмі «Доступне житло». ВПО, якщо такі громадяни не мають у власності іншої житлової нерухомості, крім тієї, що розташована на тимчасово неконтрольованій території, мають право брати участь у державній програмі «Доступне житло». Цю програму реалізовує Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» через свої регіональні управління. Розмір державної допомоги на придбання власного житла за програмою становить 50% вартості житла, розрахованої з урахуванням нормативної площі та граничної вартості 1 кв. м.

ВПО мають право отримати державну підтримку для забезпечення доступним житлом у межах області (м.Києва) фактичного проживання згідно з довідкою про взяття на облік ВПО.

9. Право на реєстрацію підприємницької діяльності за місцем фактичного проживання на території України. Реєстрація ВПО юридичної особи або реєстрація як фізичної особи-підприємця, а також реєстрація припинення підприємницької діяльності проводиться за місцем фактичного проживання такої особи у відповідному територіальному органі, уповноваженому здійснювати державну реєстрацію (Центр надання адміністративних послуг або державний реєстратор) без ви-

моги наявності довідки про реєстрацію ВПО.

10. Право голосувати на виборах і референдумах. ВПО реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах і референдумах способом зміни місця голосування на підставі довідки про взяття на облік ВПО. Для цього переселенцю необхідно подати в орган ведення Державного реєстру виборців мотивовану заяву про тимчасову зміну місця голосування із зазначенням дільниці або адреси, за якою він бажає проголосувати. До заяви необхідно додати копію довідки переселенця.

11. Право на сприяння в наданні кредитів на придбання земельних ділянок і житла. Зараз ПАТ «Ощадбанк» надає цільовий кредит на житло для ВПО. З умовами кредитування можна ознайомитися на офіційному сайті банку. Серед переліку обов'язкових документів для надання кредиту – довідка про взяття на облік ВПО.

12. Право на отримання комунальних послуг. Держава гарантує за реєстрованим ВПО право на отримання комунальних послуг, електричної та теплової енергії, природного газу в місцях компактного поселення (містечках зі збірних модулів, гуртожитках, оздоровчих таборах, будинках відпочинку, санаторіях, пансіонатах, готелях тощо) за відповідними тарифами, встановленими на такі послуги й товари для населення.

13. Право на безкоштовне тимчасове проживання. ВПО мають право на забезпечення органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) упродовж шести місяців з моменту поставлення на облік ВПО, водночас для багатодітних сімей, інвалідів, людей похилого віку цей термін може бути продовжений.

14. Інші права переселенців, встановлені Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»:

- право на єдність сім'ї;
- право на сприяння органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів приватного права в пошуку та возз'єднанню членів сімей, які втратили зв'язок внаслідок внутрішнього переміщення;

- право на інформацію про долю і місце перебування зниклих членів сім'ї та близьких родичів;

- право на безпечні умови життя і здоров'я;

- право на достовірну інформацію про наявність загрози життю і здоров'ю на території покинутого місця проживання, а також місця тимчасового проживання, стан інфраструктури, довкілля, забезпечення прав і свобод;

- право на створення умов для постійного або тимчасового проживання ВПО;

- право на сприяння в переміщенні рухомого майна ВПО;

- право на сприяння в поверненні на попереднє місце проживання;

- право на забезпечення лікарськими засобами у випадках і порядку, визначених законодавством;

- право на влаштування дітей в дошкільні та загальноосвітні заклади освіти;

- право на отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування;

- право на надання необхідної медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я;

- право на проведення державної реєстрації актів цивільного стану, внесення змін до актових записів цивільного стану, їхнє поновлення та анулювання за місцем перебування ВПО;

- право на безплатний проїзд для добровільного повернення до свого покинутого місця проживання у всіх видах громадського транспорту в разі припинення ситуації, яка спричинила таке переміщення;

- право на отримання гуманітарної та благодійної допомоги.

Внутрішньо переміщені особи зобов'язані:

1. Повідомляти про зміну місця проживання структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за новим місцем проживання упродовж 10 днів з дня прибуття на нове місце проживання.

2. Повідомляти про повернення на покинуте місце проживання структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах не пізніше як за три дні до дня від'їзду.

3. У разі виявлення надання ВПО явно неправдивих відомостей для отримання довідки про взяття на облік – відшкодувати фактичні витрати, понесені за рахунок державного та місцевих бюджетів унаслідок реалізації прав, передбачених чинним Законом.

4. Для переселенців-пенсіонерів встановлено обов'язок проходження фізичної ідентифікації в Ощадбанку (для власників електронних пенсійних посвідчень – перші два рази – що шість місяців, надалі – що 12 місяців; для власників звичайних платіжних карток банку – що 3 місяці з дня відкриття рахунку).

З початку повномасштабної війни в Україні мільйони українців вимушено покинули свої домівки та стали ВПО. Люди, які тільки вирвалися з гарячих точок чи окупації, мають знайти в собі сили почати нове життя на новому місці. Переселенці знаходяться в особливо вразливому стані, оскільки вони вимушені були змінити не лише постійне місце проживання, а й звичне коло спілкування та, часом, і сферу діяльності.

Навіть більше, окрім базового стресу від війни та переміщення, у ВПО виникають додаткові специфічні проблеми. Зокрема, це питання, пов'язані із втратою і відновленням документів, що посвідчують особу, відсутністю житла, роботи, особливостями реалізації права на соціальний захист, отримання медичних послуг тощо.

Одноточний комплексний вплив цих факторів може призвести до функціональної дезадаптації ВПО (повної або часткової непристосованості особистості до умов навколишньої дійсності), яка з часом має ризик поширитися і на професійну та соціальну сфери життєдіяльності, поглибити особистісну та соціальну кризу. Вчасне закриття зазначених потреб є основою для швидкої та ефективної адаптації ВПО до життя у новій громаді та інтеграції в новому середовищі.

Список використаних джерел

Електронні ресурси. – URL:

- <https://osvitanova.com/ua/post/5644>
- <https://osvitaria.media/news>
- <https://dptnz.com>avitu>
- <https://hromadske.ua>posts>

Віктор СУХІЛІН,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

СПОРТ НА БЛАГО РОЗВИТКУ ТА МИРУ

Сьогодні не можна знайти жодної сфери людської діяльності, не пов'язаної з фізичною культурою, оскільки фізична культура і спорт – загально визнані матеріальні і духовні цінності суспільства в цілому та кожної людини окремо. Учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти як майбутні фахівці обраної професії значною мірою визначають майбутнє нашої держави, тому вони повинні бути працездатними, підготовленими, витривалими духовно і фізично здоровими.

З метою залучення здобувачів освіти до постійних занять фізичною культурою та спортом, пропаганди здорового способу життя, сприяння зміцненню здоров'я та різнобічному фізичному розвитку в Лозівському центрі професійної освіти Харківської області організуються в дистанційному форматі спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи.

Так, у березні 2023 року була проведена особисто-командна першість закладу з виконання статичної вправи «Планка» серед юнаків та дівчат. До змагань долучилось близько 100 здобувачів освіти. Переможці та призери були відзначені грамотами відповідних ступенів.

Спорт вже давно став невід'ємною частиною нашого життя. Це потужний інструмент для зміцнення соціальних зв'язків та сприяння сталому розвитку і миру, а також солідарності та повазі до всіх.

Так, 6 квітня 2023 року у світі відзначається Міжнародний день спорту на благо розвитку та миру, тому, як і щороку, викладачі фізичної культури Лозівського центру професійної освіти Харківської області разом зі здобувачами освіти приєдналися до акції з підняттям «Білої картки», що стверджує Дружбу, Повагу, Досконалість, Солідарність! Цей день надає можливість продемонструвати важливу роль спорту та фізичної активності у житті людей усього світу.

Нехай кожному заняття спортом принесуть радість, енергію та відчуття вічної молодості. Займатися спортом сьогодні не лише здорово, але й модно!

Олександр САВІН,
керівник фізичного виховання
Лозівського центру професійної освіти
Харківської області

ВІСНИК Реєстраційне свідоцтво
ХК №128,
видане 01.02.94р.
ПРОФОСВІТИ

Головний редактор
Редактор
Літературний редактор
Технічний редактор, верстка

Т.О.РУСЛАНОВА
Н.Г.СОЛОГУБ
О.І.ГОРЕНКОВА
О.В.ЯКОВЕНКО

Адреса редакції та видавця:

61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх,
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області
Тел. (0572) 69-32-79

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-методичного забезпечення та моніторингу якості НМЦ ПТО за адресою:
61121, м.Харків, вул.Владислава Зубенка, 37
Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі
“ПТО Харківської області” ptu.org.ua

<https://www.youtube.com/channel/UCdcmCAExXxFMNdAVpttCNg>

<https://www.facebook.com/groups/162399237723984/>

Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.